

Brüsszel, 2023.5.24.
COM(2023) 600 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI KÖZPONTI BANKNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI
ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK, A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK ÉS AZ
EURÓPAI BERUHÁZÁSI BANKNAK**

2023. évi európai szemeszter: tavaszi csomag

{SWD(2023) 628 final} - {SWD(2023) 629 final} - {SWD(2023) 630 final} -
{SWD(2023) 631 final} - {SWD(2023) 632 final} - {SWD(2023) 633 final} -
{SWD(2023) 634 final} - {SWD(2023) 635 final} - {SWD(2023) 636 final} -
{SWD(2023) 637 final} - {SWD(2023) 638 final} - {SWD(2023) 639 final} -
{SWD(2023) 640 final} - {SWD(2023) 641 final} - {SWD(2023) 642 final} -
{SWD(2023) 643 final} - {SWD(2023) 644 final}

1. BEVEZETÉS

Az EU gazdasága továbbra is figyelemreméltó rezilienciáról tesz tanúbizonyságot a kihívásokkal teli környezetben, amelyre rányomja bélyegét az Ukrajnával szemben provokáció nélkül indított orosz agresszió. Az EU sikeresen csökkentette az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségét, mérsékelte a gazdasági aktivitásra gyakorolt kedvezőtlen hatásokat, és a vártnál jobb helyzetben kezdte meg a 2023. évet. A 2022 végi stagnálás után 2023-ban – a lényegesen alacsonyabb nagykereskedelmi gázáraknak és a változatlanul reziliens munkaerőpiacnak köszönhetően – a GDP-növekedés erősödésére van kilátás. Mindazonáltal a magas infláció továbbra is csökkenti a háztartások – mindenekelőtt a kiszolgáltatott csoportok – vásárlóerejét, ami növeli a szegénység kockázatát és rontja az európai versenyképességet, különösen mivel az energiaárak még mindig jóval magasabbak, mint a világ többi részén. Ezenkívül az erősödő protekcionizmussal és a kiéleződő geostratégiai versennyel jellemezhető külső környezet még egyértelműbbé teszi, hogy mennyire fontos megőrizni az uniós gazdaság versenyképességét és nyitott stratégiai autonómiáját. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz egyenletes végrehajtása jelentős reformoknak és beruházásoknak ad lendületet számos szakpolitikai területen. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtása támogatja a gazdaság bővülését, és hozzájárul a tagállamok rezilienciájának növeléséhez.

A reformok és a beruházások lendületének fenntartása kulcsfontosságú lesz a hosszú távú jólét, versenyképesség, méltányosság és reziliencia biztosításához az EU-ban. Az európai szemeszter – a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel és más uniós forrásokkal, például a kohéziós politikával és az InvestEU programmal kiegészülve – központi helyet foglal el az EU időtálló gazdasági és foglalkoztatási stratégiájában, amint arra az EU zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terve¹ és hosszú távú versenyképességi stratégiája² is rámutat. A tagállamoknak mindenekelőtt további eredményeket kell felmutatniuk a gazdaság dekarbonizációja, a munkaerő- és szakemberhiány, valamint a strukturális munkaerőhiány kezelése, a minőségi munkahelyteremtés támogatása, az esélyegyenlőség előmozdítása, a digitalizáció, a kutatás és az innováció fellendítése, az adminisztratív és szabályozási terhek csökkentése, az adminisztratív és engedélyezési eljárások felgyorsítása és egyszerűsítése, a beruházások megfelelő nemzeti és szubnacionális szintű keretfeltételeinek biztosítása, valamint a közigazgatás korszerűsítése terén. Az e célt szolgáló szakpolitikai koordinációs keretet továbbra is az európai szemeszter biztosítja: iránymutatást nyújt a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politikai programok egymást kiegészítő végrehajtásához, illetve nyomon követi azt, valamint hozzájárul a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához és a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozóan 2030-ra kitűzött kiemelt uniós célok eléréséhez. A Bizottság által a mai napon közzétett 2023. évi országjelentések³ számba veszik az egyes tagállamok előtt álló, többek között a kettős átállással, a társadalmi és gazdasági rezilienciával, valamint a versenyképességgel kapcsolatos kihívásokat, továbbá áttekintik, hogy a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek milyen mértékben kezelik azokat. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek folyamatban lévő felülvizsgálata, valamint a REPowerEU-fejezetek beillesztése⁴ – aminek

¹ COM(2023) 62 final.

² COM(2023) 168 final.

³ SWD(2023) 601–627.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/435 rendelete (2023. február 27.) az (EU) 2021/241 rendeletnek a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe beillesztendő REPowerEU-fejezet tekintetében történő módosításáról,

nyomán vissza nem térítendő támogatások és hitelek formájában többletforrások válnak elérhetővé – további lehetőséget kínál e kihívások hatékony kezelésére, különös tekintettel a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv és a REPowerEU terv végrehajtására.

Az országjelentésekben foglalt elemzésre építve a Bizottság a 2023. évi országspecifikus ajánlásokra vonatkozó javasolataival⁵ iránymutatást ad a tagállamok számára azon kulcsfontosságú gazdasági és társadalmi kihívások kezeléséhez, amelyekkel a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek csak részben vagy egyáltalán nem foglalkoznak. Ezen iránymutatás alapját változatlanul az EU versenyképes fenntarthatóságának négy dimenziója – a környezeti fenntarthatóság, a termelékenység, a méltányosság és a makrogazdasági stabilitás – képezi⁶. A javasolt ajánlások hangsúlyozzák, hogy 2023–2024-ben prudens költségvetési politikát kell folytatni, elsősorban a jelenleg hatályban lévő, kevésbé célzott energiatámogatási intézkedések fokozatos megszüntetése és az adósság középtávú csökkentése révén. Az ajánlások arra is felszólítják a tagállamokat, hogy a 2026-os határidőre tekintettel folytassák, illetve – néhányuk esetében – gyorsítsák fel helyreállítási és rezilienciaépítési terveik végrehajtását, és e tervekkel szoros összhangban mielőbb mutassanak fel eredményeket a kohéziós politikai programok végrehajtása terén, többek között a megfelelő adminisztratív kapacitás biztosítása révén. Az ajánlásokra irányuló javaslatok emellett felvázolják azokat az energiával kapcsolatos reformokat és beruházási kihívásokat – többek között a munkaerő átképzése és továbbképzése terén –, amelyekkel a tagállamoknak a REPowerEU, illetve nemzeti energia- és klímatervük⁷ keretében kell foglalkozniuk. Az országjelentések és az Eurostat fenntartható fejlődési célok nyomon követéséről szóló 2022. évi jelentése naprakész és következetes beszámolót adnak a tagállamok által a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért eredményekről is. Uniós szinten számos fenntartható fejlődési cél tekintetében történt előrelépés az elmúlt években: különösen jó eredmények születtek a tisztességes munka és gazdasági növekedés biztosítása (8. fenntartható fejlődési cél) és a szegénység csökkentése (1. fenntartható fejlődési cél) terén. Szintén jelentős volt az előrelépés a nemek közötti egyenlőség megvalósítása terén (5. fenntartható fejlődési cél)⁸. Az országjelentések emellett magukban foglalják a szociális eredménytáblát, amely átfogó képet nyújt a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával, illetve az egyenlőségközpontú Unió megvalósításával kapcsolatos foglalkoztatási, esélyegyenlőségi, készségfejlesztési és szociális kihívásokról.

A tagállamokkal folytatott konstruktív párbeszéd, valamint az uniós szintű megerősített intézményközi párbeszéd az európai szemeszter teljes folyamatát végigkíséri. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervekről folytatott szoros szakpolitikai párbeszéd lehetővé tette, hogy a Bizottság és a tagállamok megerősítsék és elmélyítsék gazdaság- és szociálpolitikai

valamint az 1303/2013/EU rendelet, az (EU) 2021/1060 rendelet és az (EU) 2021/1755 rendelet, valamint a 2003/87/EK irányelv módosításáról (HL L 63., 2023.2.28., 1. o.).

⁵ COM(2023) 601–627.

⁶ Lásd: 2023. évi éves fenntartható növekedési jelentés, COM(2022) 780 final.

⁷ Lásd: A Bizottság közleménye – Iránymutatás a tagállamok számára a 2021–2030-as időszakra vonatkozó nemzeti energia- és klímatervek aktualizálásához (C/2022/9264 final)

⁸ Lásd: 3. függelék. A Bizottság május 15-én közzétette a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend végrehajtásának első uniós szintű önkéntes felülvizsgálatát is (COM(2023) 700 final), amelyet elő kíván terjeszteni az ENSZ fenntartható fejlődéssel foglalkozó 2023. évi magas szintű politikai fórumán. A felülvizsgálat megerősíti, hogy az EU összkormányzati megközelítés keretében – a belső és külső dimenziót összekapcsolva – elkötelezett a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend mellett.

együttműködésüket. Ez az együttműködés biztosítja a széles körű felelősségvállalást, és a tervek szerint a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek folyamatban lévő végrehajtása, illetve azok 2023-ban esedékes – többek között a REPowerEU-val összefüggő – módosításai során is folytatódni fog. Az országjelentésekben és az országspecifikus ajánlásokban tárgyalt témák további lehetőséget kínálnak a párbeszéd kiszélesítésére. A Bizottság emellett a továbbiakban is szoros párbeszédet folytat a legfontosabb társadalmi és gazdasági fejleményekről az Európai Parlamenttel, amellyel a jövőben is egyeztetni fog az európai szemeszter éves koordinációs ciklusának minden kulcsfontosságú szakaszában.

Az európai szemeszter, illetve a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében meghatározott prioritások sikeres végrehajtásához elengedhetetlen a szociális partnerek és más érdekelt felek folyamatos és strukturált bevonása, valamint a kapcsolódó tájékoztatás mind uniós, mind nemzeti szinten. Az EU-n belüli társadalmi és gazdasági fejleményekkel kapcsolatos folyamatos eszmecsere platformjaként a Tanács, a Bizottság, az Európai Központi Bank (EKB) és az európai szociális partnerek képviselői között félévente sorra kerülő politikai és technikai szintű makrogazdasági párbeszéd szolgál. Emellett a szociális partnerek és az érdekelt felek uniós, nemzeti, illetve szubnacionális szintű, rendszeres tematikus találkozók (pl. a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz érdekelt feleinek szóló éves rendezvények) keretében aktívan részt vesznek az európai szemeszter és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtási folyamatának valamennyi szakaszában, ami elősegíti a kihívások közös azonosítását és a jobb szakpolitikai megoldások kialakítását, valamint növeli a gazdaság- és szociálpolitikai menetrenddel kapcsolatos felelősségvállalást és átláthatóságot⁹. A kommunikációs és figyelemfelkeltő tevékenységek szintén hozzájárulnak a nyilvánosság tájékoztatásához és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből nyújtott támogatással kapcsolatos átláthatóság növeléséhez¹⁰.

A Bizottság 2023. április 26-án a gazdasági kormányzási keret reformjára irányuló jogalkotási javaslatokat terjesztett elő¹¹. Ezek fő célja az államadósság fenntarthatóságának megerősítése, valamint a fenntartható, inkluzív és reziliens növekedés reformokkal és beruházásokkal történő előmozdítása valamennyi tagállamban. A javaslatok sarokkövét a középtávú költségvetési és strukturális tervek képezik, amelyeket a tagállamoknak kell kidolgozniuk és előterjeszteniük. A bizottsági javaslatok értelmében a legalább négyéves időszakra szóló tervekben a tagállamok meghatároznák kiadási céljaikat, a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló intézkedéseket, valamint a kiemelt reformokat és beruházásokat. A megújított költségvetési felügyeleti folyamat továbbra is az európai szemeszter részét képezné, amely a gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai koordináció fő kerete maradna, biztosítva a középtávú költségvetési és strukturális tervek, valamint a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben, illetve a kohéziós politikai programokban foglalt beruházások és

⁹ A Bizottság 2023. január 25-én előterjesztett egy tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot (COM(2023) 38 final), amely meghatározza, hogy az uniós tagállamok hogyan erősíthetik tovább a nemzeti szintű szociális párbeszédet, valamint közzétett egy közleményt az uniós szintű szociális párbeszéd erősítéséről és előmozdításáról. Emellett a Bizottság a szociális partnereknek a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtásával kapcsolatos tájékoztatása és bevonása céljából továbbra is igénybe fogja venni az európai szemeszter meglévő fórumait.

¹⁰ Az Európai Bizottság interaktív térképet tett elérhetővé, amely valós példákkal szemlélteti, hogy a támogatott projektek milyen pozitív változásokat hoznak: [Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz \(europa.eu\)](https://economy-finance.ec.europa.eu/economy-finance/economy-finance-interactive-map)

¹¹ COM(2023) 240–242 final.

reformok egymást kiegészítő jellegét. Sürgős prioritás, hogy az Európai Parlament és a Tanács mielőbb megállapodásra jusson a javaslatokról, és a Bizottság támogatja a Tanács azon szándékát, hogy 2023-ban lezárja a gazdasági kormányzási kerettel kapcsolatos munkát.

2. GAZDASÁGI ÉS FOGLALKOZTATÁSI KILÁTÁSOK

Az uniós gazdaság 2023 eleji teljesítménye felülmúlta a várakozásokat, az energiaárak mérséklődésével pedig javulnak az idei és a következő évre vonatkozó növekedési kilátások. Ezen túlmenően az energiaellátás diverzifikálására, a gáztároló létesítmények feltöltésére és az energiaigény csökkentésére irányuló közös erőfeszítések – az enyhe időjárásnak is köszönhetően – tompították a kialakult feszültségek társadalmi-gazdasági hatását. Ami a jövőt illeti, az alacsonyabb energiaárak, az ellátási láncok stabilizálása és a változatlanul jól teljesítő munkaerőpiac várhatóan támogatni fogják az EU gazdaságát. A gázhiány kockázata ugyan jelentősen csökkent, ám a következő tél és az azt követő időszak tekintetében továbbra is bizonytalan a gázárak alakulása. Összességében az előrejelzések szerint a gazdasági aktivitás a korábban vártnál némileg gyorsabban bővül. Az uniós GDP a becslések szerint 2023-ban 1,0 %-kal, 2024-ben pedig 1,7 %-kal emelkedik.

Az infláció előreláthatólag tovább csökken, a maginfláció viszont tartósnak tűnik, ami kihat a vállalkozásokra, és csökkenti a háztartások vásárlóerejét. Az általános infláció 2022 októberében 11,5 %-on tetőzött az EU-ban, és mind uniós, mind euroövezeti viszonylatban soha nem látott mértéket öltöttek a tagállamok közötti inflációs különbségek. Ugyanakkor az árnyomás egyre szélesebb körben jelentkezett, amint a belföldi gazdasági szereplők alkalmazkodtak a magasabb inputárakhoz. Ennek eredményeként a maginfláció – amelynek számításakor figyelmen kívül hagyják az energia és a feldolgozatlan élelmiszerek árát – tartósabbnak bizonyult, bár a becslések szerint 2023 első negyedévében tetőzött, majd a következő negyedévekben fokozatosan csökkenni fog. Hasonlóképpen, az élelmiszerárak 2023 első negyedévében gyorsabb ütemben emelkedtek, de a mezőgazdasági áruk árának mérséklődésével összhangban várhatóan még 2023-ban tetőznek. A magas inflációra reagálva szigorodtak a monetáris feltételek, és ez a tendencia várhatóan folytatódni fog. Következésképpen nőttek a bankok finanszírozási költségei és szigorodtak a hitelezési feltételek, ami lassítja a gazdaságba irányuló hiteláramlást. Bár az infláció 2023-ban valószínűleg tovább csökken, még így is jóval a célérték felett marad, és változatlanul hatással lesz a háztartások, különösen az alacsony és alacsony-közepes jövedelmű csoportok vásárlóerejére, valamint a vállalkozásokra.

A munkaerőpiac továbbra is jól teljesít, és a bérnövekedés várhatóan erősödni fog. A foglalkoztatási ráta 2022 utolsó negyedévében 74,8 %-ot ért el, megközelítve a valaha mért legmagasabb szintet. A munkaerőpiaci pangás¹² és a munkanélküliség minden korábbinál alacsonyabb szintre süllyedt. A gazdaság egészét tekintve a betöltetlen álláshelyek aránya – a 2022 második felében tapasztalt enyhe csökkenés ellenére – meghaladja a 2010 és 2019 közötti

¹² A munkaerőpiaci pangás mutatója a munkanélküliek mellett az alulfoglalkoztatott részmunkaidős munkavállalókat, az inaktívakat és a nem azonnal rendelkezésre álló álláskeresőket is figyelembe veszi. Ez a tágabb meghatározás jobban tükrözi a kielégítetlen foglalkoztatási igényt.

átlagot, és a munkaerőhiány egyre több vállalkozás tevékenysége elé gördít akadályt¹³. Ami a béreket illeti, az egy munkavállalóra jutó nominálbér 2022-ben 4,9 %-kal nőtt az EU-ban 2021-hez képest. Ez az ütem azonban jócskán elmarad az inflációtól, és igen nagyok az ágazatok és a tagállamok között eltérések. Ebből adódóan az uniós reálbérek 2022-ben több mint 4 %-kal csökkentek, ami számottevően visszavetette a munkavállalók vásárlóerejét. A közelmúltban számos tagállamban emelkedtek a jogszabályban meghatározott minimálbérek, ami a kialakított bérek ebből eredő növekedésével együtt segít enyhíteni a vásárlóerő 2022-ben bekövetkezett romlását. 2024-ben a munkaerőpiac várhatóan továbbra is erős marad, a bérnövekedés pedig élénkíteni fog, mégpedig az inflációt meghaladó mértékben.

Az EU pénzügyi ágazata reziliensnek bizonyult a felmerülő kihívások közepette. A globális pénzügyi válságra adott válasz részeként bevezetett szigorú szabályozás – különösen a nemzetközi standardok alkalmazása valamennyi bankra vonatkozóan –, hatékony felügyelet és szilárd válságkezelési keret, továbbá a bankunió kiteljesítése és a tőkepiaci unió kialakítása terén elért eredmények reziliensebbé tették az EU pénzügyi rendszerét. Az USA-ban és Svájcban 2023 márciusában kialakult piaci zavarok csak visszafogottan éreztették hatásukat az EU-ban. Ez az eset mindazonáltal rávilágított a globális pénzügyi piacok összekapcsoltságára és a befektetői hangulat instabilitására. Rávilágít arra is, hogy az e kihívásokkal jellemzett makroszintű pénzügyi környezetben kiemelten ügyelni kell a bankszektor szabályozására, felügyeletére és kockázatainak kezelésére. A szűnni nem akaró geopolitikai bizonytalanságok, az elhúzódó inflációs nyomás és a szigorúbb monetáris politika reálgazdaságba való átgyűrűzése nyomás alá helyezte a pénzügyi rendszert. Tekintettel arra, hogy a gazdaság egyes szegmenseiben és világszerte is rendkívül magas az adósság szintje, a kockázatok továbbra is jelentősek.

3. A SZILÁRD ÉS IDŐTÁLLÓ UNIÓS GAZDASÁG KIÉPÍTÉSE – A 2023. ÉVI ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOK FŐ CÉLKITŰZÉSEI

A gazdaságpolitikának továbbra is kezelnie kell a magas inflációhoz kapcsolódó kockázatokat, különös figyelmet fordítva a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásokra és vállalkozásokra, és foglalkoznia kell a hosszú távú kihívásokkal. Bár az energiainfláció enyhült, az árnyomás teljes megszűnése több időt vesz igénybe. Az infláció elleni küzdelem az elkövetkező időszakban is kulcsfontosságú szakpolitikai prioritás marad, továbbá koherens monetáris és költségvetési politikát tesz szükségessé. Ezzel összefüggésben 2023-ban ki kell vezetni az energiaárakkal kezelése érdekében hozott költségvetési intézkedéseket. Amennyiben az energiaárak újbóli emelkedése miatt a támogatás nem szüntethető meg teljes mértékben, továbbra is a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásokat és vállalkozásokat támogató célzott intézkedésekre kell összpontosítani, szemben a széles körű és kevésbé hatékony támogatási intézkedésekkel. A béremelkedés mindeddig mérsékelt volt, így nem vezetett további árinflációhoz, a vállalatok jövedelmezősége pedig nőtt. Mindazonáltal a nominális bérek további emelkedésére lehet számítani, amelynek az árak alakulására gyakorolt hatását szorosan nyomon kell követni. A pénzügyi feltételek jelenlegi szigorítása arra is rávilágít, hogy figyelemmel kell kísérni a makroszintű pénzügyi kockázatokat, és további előrelépést kell tenni a tőkepiaci unió kiépítése és a bankunió kiteljesítése terén. A rövid távú prioritásokon túl a tagállami és uniós

¹³ Európai Bizottság (2022), „European Business Cycle Indicators – A closer look at labour shortages across the EU” („Európai konjunktúramutatók – A munkaerőhiány alaposabb vizsgálata az EU-ban”), European Economy – Technical Paper, 59.

szintű szakpolitikáknak változatlanul foglalkozniuk kell a hosszú távú kihívásokkal, többek között azzal, hogy a demográfiai változásokat figyelembe véve meg kell erősíteni az uniós gazdaság versenyképességét, termelékenységét, készségbázisát és rezilienciáját, valamint a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervvel összhangban mielőbb előre kell lépni a digitális és zöld átállás terén.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz elengedhetetlen a zöld és digitális kettős átállás felgyorsításához és az EU jövőbeli kihívásokkal szembeni rezilienciájának megerősítéséhez, miközben hozzájárul a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához; végrehajtását tehát a továbbiakban is késedelem nélkül folytatni kell. Végrehajtásának első két éve során a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz az európai polgárok nagy fokú támogatását élvezte¹⁴, jelentős pénzügyi támogatást nyújtott, segítette a Covid utáni gazdasági helyreállítást az EU-ban, és hozzájárult az EU rezilienciájának megerősítéséhez. 2022 vége óta valamennyi helyreállítási és rezilienciaépítési terv hatályban van, és tükrözi a vonatkozó országspecifikus ajánlások összességét vagy egy jelentős részét. A Technikai Támogatási Eszköz révén több tagállam is segítséget kapott tervének előkészítéséhez és végrehajtásához. A Bizottság a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel összefüggésben eddig 24 kifizetési kérelmet dolgozott fel, és összesen több mint 152 milliárd EUR-t folyósított a reformok és beruházások sikeres megvalósítása érdekében. A REPowerEU-fejezetek beillesztésével a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz azt is bizonyította, hogy képes rugalmasan kezelni az újonnan felmerülő kihívásokat, különösen az EU energiabiztonságához és a klímasemleges gazdaságra való ipari átálláshoz kapcsolódóan. Ezen előnyök teljes körű kiaknázásához mielőbb végre kell hajtani a helyreállítási és rezilienciaépítési terveket, ami számos esetben szükségessé teszi a késedelem kockázatának kezelését is. Míg a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása 2022 végén összességében jól haladt, egyes tagállamok kihívásokkal néznek szembe a források kezelése terén, részben a korlátozott adminisztratív kapacitás vagy a beruházási szűk keresztmetszetek miatt. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek folyamatban lévő felülvizsgálata lehetőséget kínál e problémák kiküszöbölésére és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó források felhasználásának javítására. Ugyanakkor a tervek felülvizsgálata várhatóan a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásainak 2023-as és azt követő folyósítására is hatással lesz. Annak érdekében, hogy az EU hitelfelvételi műveletei kellően kiszámíthatók legyenek, és ezzel egyidejűleg a 2024. évi költségvetés-tervezési eljárás részeként a költségvetési hatóság világos tájékoztatást kapjon az elkövetkező hónapokban felmerülő finanszírozási igényekről, fontos, hogy a jövőbeli kifizetések tervezése megfelelően tükrözze a várható késedelmeket. A tervek sikeres felülvizsgálata azt is lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy 2024-ben visszatérjenek a folyósítási ütemtervhez, és behozzák a lemaradást. Ezzel párhuzamosan, a 2014–2020-as kohéziós politikai programok keretében a világjárvány kezdete óta a tagállamoknak folyósított több mint 186 milliárd EUR-n felül, a 2021–2027-es kohéziós politikai programok mintegy 505 milliárd EUR-t fognak mozgósítani az uniós tagállamok és régiók javára. Ezeket a programokat szintén mielőbb végre kell hajtani, többek között a végrehajtási kapacitással kapcsolatos problémák kiküszöbölése révén.

¹⁴ A megkérdezett uniós polgárok háromnegyede (74 %) úgy véli, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz középpontjában álló szolidaritási elv jó megközelítés ahhoz, hogy az EU megerősödve kerüljön ki a Covid19-világjárványból, míg a válaszadók kétharmada úgy véli, hogy az Eszköz pozitív hatással lesz a jövőbeli nemzedékekre (lásd: 515. sz. Eurobarométer gyorsfelmérés az uniós helyreállítási tervről, illetve a Next Generation EEU-ról, 2023. január).

Az idei országjelentések meghatározzák a közvetlen gazdasági és társadalmi kihívások leküzdéséhez, és ezzel egyidejűleg a reziliencia, a hosszú távú versenyképesség és a termelékenység növeléséhez szükséges tagállami szintű szakpolitikai intézkedéseket. Az országjelentések holisztikus elemzést nyújtanak a tagállamok rezilienciájáról¹⁵, gazdasági és társadalmi fejleményeiről, valamint kihívásairól, figyelembe véve a regionális dimenziót. Emellett értékelik egyrészt a szociális jogok európai pillérének végrehajtása terén tett előrelépést a szociális eredménytábla segítségével, másrészt a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött uniós kiemelt célok, illetve nemzeti célok, továbbá a fenntartható fejlődési célok elérése terén tett előrelépést. Különös figyelmet fordítanak a hosszú távú versenyképességre és a termelékenységre, miközben naprakész és részletekbe menő elemzést nyújtanak az energiabiztonságról és az energia megfizethetőségéről, a tiszta energiára való átállásról és a környezeti fenntarthatóságról. Az országjelentések azonosítják azokat a kihívásokat, amelyekkel a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek csak részben vagy egyáltalán nem foglalkoznak, valamint az újonnan felmerülő kihívásokat. Emellett alaposan áttekintik a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása terén elért eredményeket, példákat szolgáltatva a teljesített mérföldkövekre és célokra, ugyanakkor kiemelik azokat az eseteket, amelyekben a végrehajtási kockázatok és késedelmek orvoslásra szorulnak.

Az országjelentésekben foglalt elemzéssel összhangban az országspecifikus ajánlásokra irányuló bizottsági javaslatok tükrözik az azonosított kihívásokat és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásának állását. Az ajánlások négy részre tagolódnak:

1. a költségvetési politikára vonatkozó ajánlás, beleértve adott esetben a költségvetési és strukturális reformokat is;
2. a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának folytatására vagy felgyorsítására vonatkozó ajánlás, beleértve a terv felülvizsgálatát és a REPowerEU-fejezet beillesztését, figyelembe véve az esetleges országspecifikus végrehajtási kockázatokat, valamint az elfogadott kohéziós politikai programok gyors végrehajtására vonatkozó ajánlás;
3. a tiszta energiára való átállásra vonatkozó frissített ajánlás a REPowerEU-célkitűzésekkel összhangban;
4. adott esetben egy további ajánlás a fennálló és/vagy újonnan felmerülő gazdasági vagy foglalkoztatási kihívásokra vonatkozóan.

Az energiával kapcsolatos reform- és beruházási kihívásokra vonatkozó aktualizált, részletesebb ajánlás beépül a REPowerEU-fejezetek folyamatban lévő véglegesítésébe, és iránymutatást nyújt a tagállamoknak nemzeti energia- és klímaterveik aktualizálásához. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv részét képező REPowerEU-fejezetnek és a kapcsolódó többletfinanszírozásnak megfelelően kezelnie kell a REPowerEU szempontjából releváns országspecifikus ajánlásokban azonosított kihívásokat¹⁶. Az országspecifikus ajánlások iránymutatással szolgálnak a tagállamok számára azon fő kihívások kezeléséhez, amelyekkel az

¹⁵ A Bizottság által kidolgozott reziliencia-eredménytáblák célja, hogy átfogó értékelést nyújtsanak az EU és tagállamai rezilienciájáról. Az eredménytáblák szerint a reziliencia az arra irányuló képesség, hogy a szakpolitikai célkitűzéseket kihívásokkal teli környezetben is megvalósítsák.

eredeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek csak részben vagy egyáltalán nem foglalkoznak, továbbá elősegítik a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv nemzeti és regionális szintű végrehajtását.

4. A VERSENYKÉPESSÉG ÉS A TERMELÉKENYSÉG NÖVELESE A TÁRSADALMI BEFOGADÁS JEGYÉBEN – AZ AZONOSÍTOTT KÖZÖS KIHÍVÁSOK ÁTTEKINTÉSE

A helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben szereplő reformok és beruházások időben történő végrehajtásán túl a tagállamok számos fennálló vagy kialakulóban lévő közös, illetve országspecifikus kihívással szembesülnek.

4.1. Makrogazdasági stabilitás

A magas infláció új sebezhetőséget teremt egy olyan helyzetben, amelyben az államadósság csökkentésére van szükség. Az uniós és nemzeti szintű összehangolt szakpolitikai fellépés segített enyhíteni a Covid19, valamint az energiaár-emelkedés hatását, illetve annak gazdasági és társadalmi következményeit, különösen ami a kiszolgáltatott helyzetben lévő vállalkozásokat és háztartásokat illeti. Ezek a válságok azonban több tagállamban az államadósság emelkedéséhez vezettek. Még frissebb fejlemény, hogy az energiaválság kezelése érdekében 2022-ben bevezetett költségvetés-politikai intézkedések jelentős terhet róttak a költségvetésekre. A Bizottság 2023. tavaszi gazdasági előrejelzése szerint ezen intézkedések nettó költsége 2022-ben az éves uniós GDP 1,2 %-ának felel meg, és 2023-ban is hasonló mértékű lesz. Az adósság fenntarthatóságának biztosítása érdekében prudens költségvetési politikát kell folytatni, ezáltal támogatva a monetáris politikát is. Ezzel párhuzamosan az inflációs ráták szórása és a pénzügyi feltételek szigorodása fokozza a makrogazdasági sebezhetőséget.

Az uniós és az euroövezeti költségvetési politika szoros összehangolása meghatározó szerepet játszik a koherens költségvetési és monetáris politikai kombináció biztosításában, és megkönnyíti a monetáris politika feladatát. 2023-ban és 2024-ben prudens költségvetési politikát kell folytatni annak érdekében, hogy megfelelő hangsúlyt kapjon az adósság középtávú fenntarthatósága, és ezzel egyidejűleg javuljon a potenciális növekedés, valamint biztosított legyen a fenntartható és reziliens módon megvalósuló zöld és digitális átállás. Adósságállományuk mértékétől függően a tagállamoknak vagy prudens szinten kell tartaniuk az adósságot, vagy gondoskodniuk kell annak középtávú, megalapozott és folyamatos csökkentéséről. A 2024. évi költségvetési kiigazítást a Stabilitási és Növekedési Paktum hatályos jogszabályainak megfelelően kell végrehajtani, és minden tagállamnak a Szerződésben a GDP 3 %-ában meghatározott referenciaérték alatt kell tartania, illetve e szint alá kell csökkentenie költségvetési hiányát. A Bizottság által 2023. március 8-án közzétett 2024. évi költségvetés-politikai iránymutatásban¹⁷ vázoltaknak megfelelően a javasolt országspecifikus ajánlások költségvetési komponense magában foglalja a 2023. április 26-i jogalkotási javaslatok azon elemeit, amelyek összeegyeztethetők a hatályos jogszabályokkal.

¹⁶ A REPowerEU-fejezetekről és azoknak az országspecifikus ajánlásokkal való kapcsolatáról további információk találhatóak az „Iránymutatás a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekről a REPowerEU összefüggésében” című dokumentumban (HL C 80., 2023.3.3., 1. o.).

¹⁷ COM(2023) 141 final.

Az energiaársoikk kezelése céljából hozott költségvetési intézkedéseket meg kell szüntetni. Az energiahordozók árának tartós csökkenése visszafogja az általános inflációt, amely 2022 októberében tetőzött, ezzel szemben a maginfláció változatlanul magas, és emelkedő tendenciát mutat. Ennek fényében a háztartásoknak és vállalkozásoknak nyújtott elhúzódó, nem célzott költségvetési támogatás felerősíti az inflációs nyomást. Ez növeli annak valószínűségét, hogy a központi bankok tovább szigorítják a monetáris politikát, és nyomásnak tenné ki a pénzügyi stabilitást. Amennyiben az energiaárak újbóli emelkedése támogatási intézkedéseket tesz szükségessé, ezeknek a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások és vállalkozások védelmére kell irányulniuk, költségvetési szempontból megfizethetőnek kell lenniük, és meg kell őrizniük az energiamegtakarításra irányuló ösztönzőket. Emellett a tagállamoknak javítaniuk kell államháztartásuk minőségét és összetételét, fenn kell tartaniuk a nemzeti finanszírozású beruházások szintjét, és gondoskodniuk kell a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és más uniós források – például az InvestEU program – hatékony felhasználásáról, különös tekintettel a zöld és digitális átállásra, valamint arra, hogy meg kell erősíteni az EU gazdasági és társadalmi rezilienciáját. A 2023 májusában Olaszországot sújtó pusztító áradásokra tekintettel az ezen árvizekhez kapcsolódó közvetlen szükséghelyzeti támogatás költségét figyelembe fogják venni a megfelelés későbbi értékelése során, és a támogatást elvben egyszeri és átmeneti intézkedésnek fogják tekinteni.

Mivel a makrogazdasági kilátásokat még mindig nagy fokú bizonytalanság övezi, a Bizottság úgy véli, hogy idén tavasszal nem helyénvaló dönteni a tagállamokra vonatkozó túlzotthiány-eljárás megindításáról, amint azt a 2024. évi költségvetés-politikai iránymutatásról szóló, 2023. március 8-i közleményében is jelezte. A Bizottság mindazonáltal javasolni fogja a Tanácsnak, hogy a 2023. évi tényadatok alapján 2024 tavaszán indítsa meg a hiányalapú túlzotthiány-eljárásokat a hatályos jogi rendelkezésekkel összhangban. A tagállamoknak ezt figyelembe kell venniük mind a 2023. évi költségvetésük végrehajtásakor, mind a 2024. évi költségvetés-terv-javaslatuk elkészítésekor.

A kiegyensúlyozott adószervezet, az agresszív adótervezési stratégiák elleni küzdelem hatékony eszközei és a jobb adózási fegyelem hozzájárulnak az adófizetőkkel szembeni méltányos bánásmóddhoz és a közszolgáltatások hatékony finanszírozásához. Az adóteher egy részének a munkát terhelő adókról más típusú adókra, többek között a környezetvédelmi adókra és az ingatlanadóra való áthelyezése – ezen elmozdulás elosztási hatásának megfelelő figyelembevétele mellett – támogatná a zöld átállást, valamint fellendítené a fenntartható növekedést és a munkahelyteremtést. Az egyik tagállamban tevékenykedő vállalkozások vagy egyének agresszív adótervezési stratégiái negatív tovaggyűrűző hatást gyakorolhatnak az EU többi részére, ezért határozott és összehangolt fellépésre van szükség. Kulcsfontosságú mérőföldkönek számít az uniós minimumadóról szóló irányelv (a 2. pillérrel szembe fordított) ¹⁸ elfogadása, amely legalább 15 %-os tényleges adókulcsot ír elő, és amelyet 2023 végéig végére kell hajtani.

¹⁸ A Tanács (EU) 2022/2523 irányelve (2022. december 14.) az Unióban a multinacionális vállalatcsoportokra és a nagy volumenű belföldi vállalatcsoportokra vonatkozó globális minimum-adószint biztosításáról (HL L 328., 2022.12.22., 1. o.). A Bizottság célirányos kezdeményezéseken is dolgozik, mint amilyen a BEFIT és a FASTER, továbbá javaslatcsomagot terjesztett elő az uniós hozzáadottértékadó-rendszer korszerűsítése céljából (COM(2022) 701, COM(2022) 703 és COM(2022) 704), amely az adószabályok egyszerűsítésére, a bürokrácia csökkentésére, valamint az agresszív adótervezési és adókikerülési gyakorlatok visszaszorítására irányul.

Hasonlóképpen, az adóigazgatás folyamatos korszerűsítése és digitalizációja várhatóan tovább csökkenti a megfelelési költségeket, és növeli az adóbevételeket.

A pénzügyi feltételek szigorítása egyes tagállamokban fokozta a sebezhetőséget és a kockázatokat, az EU-n belüli inflációs különbségek pedig versenyképességi problémákhoz vezethetnek. Az infláció által vezérelt magas nominális GDP-növekedés rövid távon mind az állami, mind a magánszektorban hozzájárul az adósságráta csökkentéséhez, míg a magasabb kamatlábak törlesztési költségekre gyakorolt hatása csak fokozatosan válik érzékelhetővé. A finanszírozási feltételek szigorítása azonban növeli a magas adósságsszintekkel kapcsolatos kockázatokat. A lakásárak 2022-ben több tagállamban erőteljesen emelkedtek, ám ez a tendencia a jövedelmekre gyakorolt nyomással és a kamatlábak emelkedésével párhuzamosan mérséklődni kezdett. Mindeközben az inflációs ráták szórása, amelyet a haszonkulcsok és a munkaerőköltségek növekedése kísér, egyes iparágakban és régiókban visszavetheti a költségversenyképességet. Néhány tagállamban nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya, ami az energiaimport lényegesen magasabb költségeit, de egyes esetekben az erős belföldi keresletet is tükrözi.

A kamatlábak közelmúltbeli emelkedése miatt több szempontból is felmerült a pénzügyi szektor sebezhetőségének lehetősége, ami körülmekintő nyomon követést tesz szükségessé. Az EU által a bankfelügyelet megerősítése és a bankunió kiteljesítése terén elért eredmények a makroszintű pénzügyi stabilitás biztosításának fontos lépései¹⁹. Emellett a nemteljesítő hitelek állománya csökken és leépítése továbbra is folyamatban van, míg a kamatlábak emelkedése javítja a bankszektor jövedelmezőségét. Mindazonáltal a jelzáloghitel-kamatok emelkedése és az adósságszolgálati kapacitás romlása – aminek háttérében a háztartások reáljövedelmének csökkenése áll – egyes országokban lenyomja a lakásárakat. Egyes országokban a kereskedelmiingatlan-szektorban hasonló visszaesés következett be a magasabb finanszírozási költségek és az alacsonyabb kihasználtság miatt. E körülmények között továbbra is fontos az eszközminőség nyomon követése, a nehéz helyzetben lévő adósokkal (különösen az életképes adósokkal) való korai és proaktív együttműködés, a fizetéseképtelenségi keretek hatékonyságának további javítása, valamint a nemteljesítő hitelek másodlagos piacainak továbbfejlesztése. Tágabb értelemben továbbra is problémát jelentenek a digitalizációval kapcsolatos kihívások, amelyek egyes területeken még fokozódtak is, amint azt az egyre gyakrabban előforduló nagyszabású kiberbiztonsági események is mutatják. Megfelelően nyomon kell követni és kezelni kell a nem banki pénzügyi közvetítéssel kapcsolatos, valamint a decentralizált pénzügyi rendszer fokozott használatából esetlegesen adódó kihívásokat. Mindezen kérdések tekintetében kiemelkedő fontosságú a nemzeti és az európai felügyeleti hatóságok közötti, valamint az EKB-val és a nemzetközi szabályozó szervekkel való együttműködés.

A Bizottság a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében 11 tagállamban azonosított makrogazdasági egyensúlyhiányhoz vagy túlzott egyensúlyhiányhoz kapcsolódó sebezhetőségeket. Hat tagállam esetében úgy tűnik, hogy a közelmúltban tapasztalt sebezhetőségek mérsékeltek és átmeneti jellegűek. A

¹⁹ Az EU jelenleg dolgozik a banki csomaggal kapcsolatos tárgyalások lezárásán, és a Bizottság nemrégiben elfogadta a banki válságkezelési és betétbiztosítási keretrendszer kisebb és közepes méretű bankokra való alkalmazhatóságának javítására irányuló javaslatot (COM(2023) 225 final).

2. háttérmagyarázat összefoglalja a tagállamokban fennálló makrogazdasági egyensúlyhiányra vonatkozó megállapításokat; a 4. függelék pedig további részletekkel szolgál.

1. háttérmagyarázat: A Stabilitási és Növekedési Paktum keretében végzett felügyeleti tevékenység – Aktuális helyzet

Az európai szemeszter 2023. tavaszi csomagjának részeként a Bizottság 16 tagállam tekintetében fogadott el az EUMSZ 126. cikkének (3) bekezdése szerinti jelentést. Ezek Belgium, Bulgária, Csehország, Németország, Észtország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Lettország, Magyarország, Málta, Ausztria, Lengyelország, Szlovénia, Szlovákia és Finnország. A jelentés Finnország kivételével e tagállamok mindegyike esetében értékeli a hiánykritériumnak való megfelelést. Bulgária, Németország, Észtország, Szlovénia és Szlovákia esetében az indokolta a jelentés elkészítését, hogy a 2023-ra tervezett hiány túllépi a Szerződésben a GDP 3 %-ában meghatározott referenciaértéket, míg a többi tagállam esetében a 2022. évi költségvetési hiány meghaladta a GDP 3 %-át. Ezen túlmenően a Franciaországra, az Olaszországra és a Finnországra vonatkozó jelentés az adósságkritériumnak való 2022. évi megfelelést is értékeli az eredményadatok alapján.

Amint azt a 2024. évi költségvetés-politikai iránymutatásról szóló, 2023. március 8-i közleményében már jelezte, a Bizottság nem javasolja új túlzotthiány-eljárás megindítását 2023 tavaszán. Az Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborúja, valamint a Covid19-világjárvány még érződő makrogazdasági és költségvetési hatása miatti bizonytalanság megnehezíti többek között a költségvetési politika részletes meghatározását. A GDP 60 %-ában meghatározott referenciaértéket meghaladó adósságrátával rendelkező tagállamok tekintetében a Bizottság az összes érdemleges tényező értékelése során úgy tekinti, hogy az adósságcsökkentési referenciaértéknek való megfelelés olyan túlságosan megterhelő, előreütemezett költségvetési erőfeszítést igényelne, amely veszélyeztetheti a növekedést. Következésképpen a Bizottság szerint a jelenlegi gazdasági körülmények között nem várható el az adósságcsökkentési referenciaértéknek való megfelelés.

Románia az egyetlen olyan tagállam, amely – a világjárványt megelőző fejlemények alapján indított – túlzotthiány-eljárás alatt áll. A Tanács a 2019-re tervezett túlzott költségvetési hiány alapján 2020. április 3-án úgy határozott, hogy Romániában túlzott hiány áll fenn. A Tanács 2022. június 17-i felülvizsgált ajánlásában felkérte Romániát, hogy legkésőbb 2024-re szüntesse meg a túlzott hiányt. Románia 2022. évi költségvetési hiánya összhangban volt a tanácsi ajánlással. Ugyanakkor a strukturális egyenleg kiigazításának mértéke jócskán elmaradt a Tanács által ajánlott szinttől, míg a nettó elsődleges államháztartási kiadások nominális növekedési rátája meghaladta az ajánlott mértéket. Az eljárás továbbra is fel van függesztve.

A Bizottság továbbra is figyelemmel kíséri a tagállamok gazdasági és költségvetési helyzetét. A Bizottság ősszel az euroövezeti tagállamok költségvetésiterv-javaslatairól szóló véleményeket fog elfogadni, amelyek azt hivatottak biztosítani, hogy a 2024. évi

2. háttérmagyarázat: Makrogazdasági egyensúlyhiány a tagállamokban

A Bizottság a riasztási mechanizmus keretében készült 2023. évi jelentésben részletes vizsgálatra kiválasztott 17 tagállam tekintetében értékelte a makrogazdasági egyensúlyhiány fennállását. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében végzett felügyelet legutóbbi éves ciklusában az említett tagállamok közül tíz tagállam esetében állapított meg egyensúlyhiányt vagy túlzott egyensúlyhiányt. A fennmaradó hét tagállam esetében a Bizottság megítélése szerint az újonnan kialakuló egyensúlyhiány kockázata állt fenn. Az idei felügyeleti ciklus részeként, valamint az egyensúlyhiányok és túlzott egyensúlyhiányok idei részletes vizsgálatokban való megállapításához való hozzájárulásként a Bizottság megvizsgálta a közös sokkoknak a kiválasztott tagállamok gazdaságára gyakorolt hatását, és három tematikus feljegyzést tett közzé – az inflációról, a lakásárakról és a külső fenntarthatóságról^[1].

A makrogazdasági sebezhetőségek értékelését a magas inflációval kapcsolatos bizonytalanság jellemzi. Az eltérő inflációs dinamikák folytatódása ronthatja a magas inflációval rendelkező tagállamok költség-versenyképességét, ami a sebezhetőségek súlyosbodásához vezethet. Ugyanakkor a magas infláció a szigorúbb finanszírozási feltételek kockázatát vonja maga után. Az infláció kedvezőtlen elosztási következményekkel is jár. Az alacsony és összetartó inflációs trendekhez való uniós szintű visszatérés csillapítaná ezeket az aggályokat. Hasonlóképpen, a lakásárak 2020 óta tartó erőteljes emelkedése a finanszírozási költségek ugrásszerű növekedésével és a háztartások reáljövedelmére nehezedő nyomással együtt árkorrekciók lehetőségét vetíti előre, különösen azokban a tagállamokban, ahol a leginkább túlértékelt az ingatlanpiac.

Az állami és magánszektorbeli adósságállománnyal kapcsolatos, régóta fennálló egyensúlyhiányok ismét mérséklődni kezdtek, amit elősegített a nominális gazdasági növekedés, különösen a magas infláció. A magán- és az állami szektor adósságrátája egyaránt csökken a nominális GDP-növekedés erőteljes nevezőhatása miatt. A finanszírozási feltételek szigorítása növeli a kockázatokat, különösen azokban az országokban és ágazatokban, ahol a változó kamatlábak a jellemzőbbek, vagy ahol magasabbak a finanszírozási, illetve refinanszírozási igények; az árfolyam-ingadozás hatással lehet az adósságszolgálatra, amennyiben az adósság külföldi pénznemben denominált. A külső oldalon a magas nominális GDP-növekedés csökkenti az országok külső pozíciójának GDP-ben kifejezett értékét, míg a kereskedelmi mérlegek erős visszaesése a folyó fizetési mérlegek általános csökkenését eredményezte, a nettó hitelező országok esetében is. Mindazonáltal a 2022 derekán tapasztalt tetőzést követően az energiaárak csökkenése 2023-ban várhatóan erősíteni fogja a folyó fizetési mérlegeket (a hiánnyal rendelkezőket éppúgy, mint a többlettel rendelkezőket), és egyes tagállamokban még mindig jelentős lesz a folyó fizetési mérleg hiánya, illetve többlete. A bankszektor jól átvészelte a világjárványt, és a nemteljesítő hitelek állománya tovább csökkent, különösen azokban az országokban, ahol az a legmagasabb volt.

^[1] „External Sustainability Analysis” („Külső fenntarthatósági elemzés”), *European Economy-Institutional Papers* 196; „Housing Market Developments” („Lakáspiacei fejlemények”), *European Economy-Institutional Papers* 197; „Inflation Differentials in Europe and Implications for Competitiveness” („Inflációs különbségek Európában és a versenyképességre gyakorolt hatások”), *European Economy-Institutional Papers* 198.

A Bizottság számos határozatot hozott a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében. Cipruson mérséklődnek a sebezhetőségek, ami az egyensúlyhiány besorolásának javulásához vezet. Ezzel szemben Magyarországon a sebezhetőségek olyan mértékben nőttek, hogy új egyensúlyhiány megállapítására került sor. Néhány olyan tagállam esetében, amely tekintetében több éve most készült első alkalommal részletes vizsgálat, nem állapítottak meg egyensúlyhiányt. A többi vizsgált tagállamban általában kedvezőek a fejlemények, de továbbra is jelentős kihívások állnak fenn. Az európai szemeszter keretében megfogalmazott országspecifikus ajánlások és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt szakpolitikai menetrend végrehajtása minden bizonnyal elősegíti majd a makrogazdasági sebezhetőségek további csökkentését.

– Cipruson a 2022-ig fennálló túlzott egyensúlyhiányt követően még mindig egyensúlyhiány áll fenn: a magán-, a kormányzati és a külső adóssággal kapcsolatos sebezhetőség összességében csökkent, de továbbra is aggodalomra ad okot.

– Magyarországon jelenleg egyensúlyhiány áll fenn. A kockázatok negatív tendenciája miatt az egyensúlyhiány a jövőben túlzottá válhat, ha nem kerül sor sürgős szakpolitikai intézkedésekre.

– Németországban, Spanyolországban, Franciaországban, Hollandiában, Portugáliában, Romániában és Svédországban változatlanul egyensúlyhiány áll fenn.

– Romániában a kockázatok lefelé mutatnak, és az egyensúlyhiány a jövőben túlzottá válhat, ha nem kerül sor sürgős szakpolitikai intézkedésekre. Németország, Spanyolország, Franciaország és Portugália esetében viszont mérséklődnek a sebezhetőségek, és e tendencia fennmaradása jövőre az egyensúlyhiány megszűnéséről szóló határozathoz vezethet.

– Görögországban és Olaszországban továbbra is túlzott egyensúlyhiány áll fenn, de sebezhetőségük – többek között az eredményesen alkalmazott szakpolitikák miatt – csökkenni látszik.

– Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Luxemburg és Szlovákia esetében a Bizottság nem állapított meg egyensúlyhiányt, mivel sebezhetőségük jelenleg összességében visszafogottnak tűnik.

A 4. függelék részletesen bemutatja a 17 érintett tagállamra vonatkozó országspecifikus szempontokat.

4.2. Energia és környezeti fenntarthatóság

Az elmúlt hónapokban előrelépés történt az energiaellátás biztonsága terén, de korántsem várhatjuk ölbe tett kézzel a következő telet. Az EU a tavalyi év során figyelemreméltó eredményeket mutatott fel az energiatakarékosság, az energiaellátás diverzifikálása és a meglévő infrastruktúra optimalizálása terén. Az EU földgázfogyasztása 2022 augusztusa és 2023 márciusa között 17,7 %-kal csökkent a 2017 és 2022 közötti azonos hónapok átlagos gázfogyasztásához képest²⁰. Az orosz vezetékes behozatal teljes uniós gázimporton belüli részaránya a korábbi

²⁰ Eurostat, 2023. április 19.

mintegy 50 %-ról 2023 januárjában 7 %-ra esett vissza. Ez az EU és a nemzeti kormányok által hozott intézkedések, a kereslet strukturális változásai, valamint a magas árak kombinációjának eredménye. Az orosz gáz kiváltásában meghatározó szerepet játszott a tengeren szállított cseppfolyósított földgáz (LNG), amelynek behozatala a 2021-es 81 milliárd köbméterről 2022-ben mintegy 135 milliárd köbméterre ugrott. Az új LNG-projekteknek tovább kell növelniük az EU LNG-behozatali kapacitását, ugyanakkor el kell kerülniük a szükségtelen bezáródást a jövőben. Mindazonáltal az orosz gázellátás esetleges teljes leállása, az infrastrukturális incidensek, az aszályok és az erőművek nem tervezett karbantartása veszélybe sodorhatják az EU ellátásbiztonságát, ezért folyamatos éberségre van szükség. 2023-ban az első közös gázbeszerzések és az alternatív gázszolgáltatók fokozott bevonása révén fokozni fogjuk az LNG-orientált diverzifikációs törekvéseket. Emellett a tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveinek REPowerEU-fejezeteiben szereplő intézkedések, valamint a kohéziós politikai programok, az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerből származó bevételek, az innovációs és modernizációs alapokból származó pénzügyi támogatás és az InvestEU program várhatóan hozzájárulnak az energiabiztonsághoz azáltal, hogy lendületet adnak a tiszta energiának és az energiahatékonyságnak, és ösztönzik az energiakereslet csökkentését, továbbá kezelik az energiaszegénységet, valamint kiküszöbölik a belső és a határokon átnyúló átviteli és elosztási szűk keresztmetszeteket. Ezen túlmenően a megújuló energiaforrások bevezetésének és hálózatba való integrálásának lehetővé tétele érdekében továbbra is elengedhetetlen a beruházások észszerűsítése, az engedélyezési eljárások egyszerűsítése és az akadályok elhárítása. Erőfeszítéseket kell tenni a villamosenergia-tárolás és a hálózati reziliencia javítása terén is az egyre változékonyabb kereslet és kínálat kezelése érdekében.

Az „Irány az 55%!” intézkedéscsomag nagy részének jóváhagyása nyomán most az éghajlat-politikai, energiaügyi és közlekedési célok elérésére irányuló intézkedések végrehajtására kell összpontosítani. A csomag az európai klímarendelemben 2030-ra kitűzött éghajlat-politikai célok elérése érdekében egyensúlyt teremt az árképzés, a célok, a szabványok és a támogatási intézkedések között. A 2030-ra vonatkozó ambiciózusabb éghajlat-politikai, közlekedési és energetikai célok kitűzése, valamint az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentésére vonatkozó uniós döntés azt jelenti, hogy tovább kell gyorsítani a zöld átállást. Az előttünk álló kihívás megköveteli a tervezett és/vagy elfogadott intézkedések határozott végrehajtását. Ugyanakkor a 2030-ra kitűzött ambiciózusabb célok eléréséhez új éghajlat- és energiapolitikai intézkedések kidolgozására van szükség. A tagállamok nemzeti energia- és klímaterveinek aktualizálása elő fogja mozdítani ezt a törekvést. A tervek – amelyeknek figyelembe kell venniük a legfrissebb országspecifikus ajánlásokat²¹ – biztosítják a beruházások rövid, közép- és hosszú távú kiszámíthatóságát, és döntő fontosságúak a 2030-ra és 2050-re kitűzött éghajlat-politikai célkitűzések eléréséhez szükséges nagyszabású beruházások mozgósítása szempontjából²². A legtöbb területen, például az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás terén, beleértve a fenntartható vízgazdálkodást, az étel- és élelmiszerrendszerek terén, beleértve a talaj megőrzését és a biológiai sokféleség csökkenésének megállítását, valamint más földhasználati ágazatok terén is további erőfeszítésekre van szükség. Ezzel párhuzamosan a tagállamoknak meg kell valósítaniuk az uniós szinten elfogadott egyéb környezetvédelmi

²¹ A Bizottság közleménye – Iránymutatás a tagállamok számára a 2021–2030-as időszakra vonatkozó nemzeti energia- és klímatervek aktualizálásához (C/2022/9264 final).

²² Lásd még: COM(2022) 83 final és SWD(2022) 230 final.

politikai célkitűzéseket, többek között a levegőre, a vízre és a talajra vonatkozó szennyezőanyag-mentességet. Az éghajlat- és energiapolitikán túlmutató uniós környezetvédelmi célkitűzések teljesítése tekintetében fennálló éves beruházási hiány 110 milliárd EUR-ra becsülhető²³. A költségvetési tervezés során figyelembe kell venni az éghajlattal kapcsolatos kockázatokhoz kapcsolódó függő kötelezettségeket, a környezetbarát költségvetés-tervezési gyakorlatokat pedig tovább kell fejleszteni annak érdekében, hogy a közberuházások, a fogyasztás és az adózás terén is érvényre jussanak a zöld prioritások.

Iparágaink zöld átállásának megerősítése csökkenteni fogja az EU fosszilis tüzelőanyagoktól való általános függőségét, és növelni fogja az energiaellátási sokkokkal szembeni rezilienciánkat. Az energiaárak emelkedése a kormányzati támogatások dacára is igen súlyosan érintett számos vállalkozást, különösen a kis- és középvállalkozásokat (kkv-k) és az energiaigényes iparágakban működő vállalkozásokat. A szakpolitikáknak továbbra is a zöld átállás előmozdítására kell összpontosítaniuk olyan területeken, mint az ipari és gyártási folyamatok és az épületek energiahatékonysága, az ipar dekarbonizációja és a körforgásos gazdaság²⁴. Maximalizálni kell a digitális átállással való szinergiákat. A tagállamoknak helyreállítási és rezilienciaépítési terveiken keresztül folytatniuk kell a fosszilis tüzelőanyagoktól mentes vagy megújuló hidrogénre irányuló beruházásokat a kibocsátáscsökkentési nehézségekkel szembenező iparágak és bizonyos közlekedési ágazatok, például a közúti, a tengeri és a légi közlekedés terén. Ezenkívül a környezeti szempontból káros támogatások további csökkentése és a „szennyező fizet” elv beépítése elősegítené a természetkárosodás költségeinek internalizálását, és ösztönözné az erőforrás-hatékonyságot és a termelékenységet. Annak biztosítása érdekében, hogy egyetlen személy és egyetlen régió se maradjon ki, figyelembe kell venni az elosztási, területi és társadalmi hatásokat. Az Igazságos Átmenet Alap megfelelően felhasználásával elő kell mozdítani a leginkább érintett területek méltányos átállását, többek között az átképzési és továbbképzési intézkedések támogatása révén.

Az engedélyezési eljárások lerövidítésére és egyszerűsítésére irányuló tagállami intézkedések döntő fontosságúak a megújuló energia és más nettó zéró megoldások gyártásának és alkalmazásának felgyorsítása szempontjából. A hosszadalmas és bonyolult nemzeti szintű engedélyezési eljárások a legtöbb tagállamban a megújuló energiaforrások elterjedésének egyik legfőbb akadályát jelentik. A vállalkozások által szolgáltatott adatok alapján az egységes piac szabályainak érvényesítésével foglalkozó munkacsoport²⁵ 2022-ben mintegy 170, a megújuló energiaforrások engedélyezési folyamatával kapcsolatos akadályt vizsgált meg a tagállamokban, és megállapodott több mint 80 ilyen akadály felszámolásáról. Konkrét példaként említhetők a hosszadalmas eljárások, a létszámbeli hiányos engedélyező hatóságok, az elaprózott döntéshozatal és a hiányzó koordináció, aminek következtében a régiók viszonylatában sem a döntéshozatal, sem az ütemezés nem egységes.

A villamosenergia-átviteli és -elosztási infrastruktúra és az annak részét képező, határokon átnyúló rendszerösszekötők gyorsabb bővítése és korszerűsítése kulcsfontosságú feltétele a megújuló energiaforrások lényegesen nagyobb arányú integrálásának és a kereslet további

²³ COM(2022) 438 final.

²⁴ A körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsítása növelheti az EU nyitott stratégiai autonómiáját, és jelentősen hozzájárulhat a primerenergia-megtakarításhoz.

²⁵ [Az egységes piac szabályainak érvényesítésével foglalkozó munkacsoport \(2022\), 2021–2022. évi jelentés.](#)

villamosításának. A tagállamoknak az új, hosszú és rövid távú energiatároló létesítményekre összpontosítva biztosítaniuk kell az ellátás rugalmasságát és biztonságát az olyan energiarendszerekben, amelyek nagy arányban támaszkodnak ingadozó teljesítményű megújuló energiaforrásokra. A tengeri energia bevezetésére irányuló tagállami törekvés (2030-ig 111 GW) rámutat arra, hogy a tagállamoknak gyorsan ki kell építeniük a kulcsfontosságú tengeri hálózatokat és a szükséges szárazföldi hálózatmegerősítéseket.

A tiszta technológiák értékláncaiban kialakított erős és innovatív gyártási kapacitás felgyorsítja a zöld átállást. Az uniós nettó zéró technológiák rezilienciájának és versenyképességének megerősítése, valamint az uniós energiarendszer biztonságosabbá és fenntarthatóbbá tétele érdekében a Bizottság 2023 márciusában javaslatot tett a nulla nettó kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabályra²⁶. A tagállamoknak ezzel egyidejűleg még jobban ki kell használniuk tehetségüket, szellemi értékeiket és ipari képességeiket, és fokozottan kell ösztönözniük a magánbefektetőket az uniós székhelyű induló vállalkozások támogatására és az innovációk terjesztésére²⁷. A tagállamoknak emellett arra is figyelmet kell fordítaniuk, hogy leküzdjék a szakképzett munkaerő hiányával kapcsolatos kihívásokat a tisztaenergia-technológiák különböző szegmenseiben. A tisztaenergia-ágazat versenyképességének megerősítése kulcsfontosságú a REPowerEU terv és az EU hosszabb távú törekvéseinek megvalósítása szempontjából²⁸.

A tiszta technológiák gyártásához biztosítani kell a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférést, többek között diverzifikáció, újrafeldolgozás és helyettesítés révén. A zöld és digitális átállással kapcsolatos uniós célkitűzések elérésének előfeltétele a kritikus fontosságú nyersanyagok biztonságos, fenntartható és diverzifikált forrásaihoz való hozzáférés, az egyedüli beszállítótól való függőségünk csökkentése, valamint a biztonságos és fenntartható ellátási láncok kiépítése a bányászat, a feldolgozás és a finomítás, illetve az újrafeldolgozás terén. Ebben az összefüggésben döntő fontosságú lesz az EU kereskedelmi partnereivel folytatott együttműködés kiaknázása és kiterjesztése, és ennek keretében többek között a kölcsönösen előnyös stratégiai partnerségek kialakítása a feltörekvő piacokkal és a fejlődő gazdaságokkal. A körforgásos gazdasági megoldások és üzleti modellek szintén jelentős lehetőségeket kínálnak a stratégiai autonómiával kapcsolatos célok megvalósítására a környezet tiszteletben tartása mellett. A kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló jogszabály²⁹ értelmében prioritásnak számít az újrahasznosítást megkönnyítő kialakítás, az újrafeldolgozás és a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása. Ezt a tagállamoknak ki kell egészíteniük, például az állandó mágneseket és az ásványi nyersanyag-kitermelésből származó hulladék újrafelhasználását illetően. Koherens stratégiákat kell kidolgozni, amelyek az akadályok felszámolása mellett Európa-szerte előmozdítják az anyagok feltárását, kitermelését, feldolgozását és újrafeldolgozását. Az uniós iparágak körforgásos gazdaságra való átállása összességében még várat magára, hiszen 2012 és 2021 között csupán elhanyagolható mértékben nőtt az erőforrás-termelékenység.

²⁶ COM(2023) 62 final.

²⁷ Lásd még: COM(2022) 332 final.

²⁸ COM(2022) 643 final.

²⁹ COM(2023) 160 final.

4.3. Termelékenység

A jól működő egységes piac csökkenti az uniós tagállamok és régiók közötti termelékenységi és versenyképességi különbségeket. Az egységes piac a létrehozása óta, azaz immár három évtizede hozzájárul Európa jólétéhez. Az uniós vállalkozások számára kedvező, hogy a „hazai piacon” több mint 450 millió fogyasztónak kínálhatják termékeiket, könnyebben hozzáférhetnek a beszállítók széles köréhez és alacsonyabb egységkosztékokkal kell számolniuk, míg az uniós polgárok a vállalkozások közötti versenyből adódóan az innováció, az alacsonyabb árak, valamint a magasabb biztonsági és környezetvédelmi normák előnyeit élvezik³⁰. Az egységes piac emellett megvédi az EU-t a komoly keresleti vagy kínálati sokkaktól, és magas infláció idején segíthet az árnyomás megfékezésében. Közép- és hosszú távon támogathatja az ellátási lánc sebezhetőségeinek kezelését, és előmozdíthatja a kettős átálláshoz szükséges kapacitások bővítését, valamint az EU rezilienciáját és biztonságát. Bár az egységes piac az EU globális vonzerejének meghatározó tényezője, az átlagos termelékenységnövekedés az elmúlt évtizedekben lelassult, és gyengébb volt, mint más jelentős gazdaságokban, ami visszaveti az uniós vállalkozások versenyképességét³¹. A termelékenység jelenleg számos tagállamban és uniós régióban stagnál, ami az egyenlőtlenségek fokozódásához vezet, különösen a tagállamok közötti viszonylatban. Számottevő regionális különbségek állnak fenn az oktatáshoz való hozzáférés, a kutatás és innováció, valamint a mobilitás terén is, amelyek még hangsúlyosabbak a vidéki és a legkülső területeken, valamint az olyan rendkívül távoli területeken, mint a legkülső régiók, ahol az alapvető és a szociális támogatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés továbbra is általános kihívást jelent. A kohéziós politikai programok és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek 2026-ig történő végrehajtása lényegesen hozzá fog járulni az EU versenyképességének javításához és az EU-n belüli kohézió erősítéséhez. A többek között az InvestEU program keretében végrehajtott beruházásokon túl a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek olyan reformokat is magukban foglalnak, amelyek célja a nemzeti és regionális szintű szabályozási környezet egyszerűsítése, a forráshoz jutás felgyorsítása, valamint a kkv-k növekedésének és rezilienciájának fokozása a munkavállalók átképzése és továbbképzése, illetve kutatási és fejlesztési kapacitásaik megerősítése révén.

A szolgáltatások valódi egységes piaca szintén nagymértékben fellendítené a termelékenységet. Az uniós szolgáltatási piacokat számos kihívás övezi, többek között az alacsony versenyképesség, a feldolgozóiparhoz képest visszafogottabb termelékenységi szintek és növekedési ráták, a határokon átnyúló szolgáltatások hiányos integrációja és az alacsony foglalkozási mobilitás. A nemzeti szintű szabályozási korlátozások csökkentése fokozná a versenyt és megkönnyítené a munkaerő mobilitását, továbbá növelné a szolgáltatások kínálatát ott, ahol arra a legnagyobb szükség van. Ezen túlmenően javítaná azon feldolgozóipari ágazatok versenyképességét, amelyek számos szakmai szolgáltatást is igénybe vesznek, és termékeiket egyre gyakrabban szolgáltatásokkal ötvözve kínálják. A szabályozási korlátok leépítése azonban lassan halad, a reformok egyes esetekben megtorpantak, és továbbra is szigorú korlátozások vannak érvényben³². Példaként említhető, hogy sok tagállamban különösen elterjedtek a szabályozási korlátok a kulcsfontosságú üzleti szolgáltatások (jogi, számviteli és építésmérnöki szolgáltatások) terén. A zöld átállás szempontjából kulcsfontosságú építőipari ágazatot gyakran

³⁰ COM(2023) 162 final.

³¹ COM(2023) 168 final.

³² COM(2021) 385 final.

terhelik szükségtelen engedélyezési és képesítési követelmények. A különböző szakmák és szakterületek (különösen az építész- és építőmérnökök) számára fenntartott felelősségi körök és tevékenységek széttagoltsága szintén hatást gyakorol a szakemberek szabad mozgására. A kiskereskedelmi szolgáltatások terén a korlátozások szintje 2018 és 2022 között számos tagállamban változatlan maradt, vagy még magasabbra emelkedett³³.

A szabályozási akadályok felszámolása – miközben biztosított a jó kormányzás és a jogállamiság tiszteletben tartása – növeli az intézményi rezilienciát és javítja az üzleti környezetet. Az uniós vállalkozások által jelenleg tapasztalt akadályok 60 %-a ugyanolyan jellegű, mint 20 évvel ezelőtt. Ezek többsége olyan nemzeti szabályokhoz és közigazgatási gyakorlatokhoz kapcsolódik, amelyek a tagállamok közvetlen hatáskörébe tartoznak. Csupán az áruk és szolgáltatások egységes piaca előtt álló tagállami szintű akadályok felszámolásával 2029 végére 713 milliárd EUR többlet keletkezhetne a gazdaság egészében³⁴. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében végrehajtott reformok hozzájárulnak a jogi és adminisztratív akadályok elhárításához, és a Bizottság felkérte a tagállamokat, hogy a folyamatban lévő felülvizsgálatok részeként erősítsék meg az e területre vonatkozó reformokat. Mindez kiegészíti az egységes piac szabályainak érvényesítésével foglalkozó munkacsoport fent említett tevékenységét. Az egységes piaci jogszabályok alkalmazásával kapcsolatos problémák kezelésének egyre gyakoribb eszköze – különösen az üzleti szereplők körében – a SOLVIT belső piaci panaszkezelő hálózat³⁵. A jó kormányzás és a jogállamiság tiszteletben tartása, különösen a független, minőségi és hatékony igazságszolgáltatási rendszerek³⁶, a működő és hatékony adórendszerek, valamint a hatékony fizetéseképtelenségi és a szilárd korrupcióellenes és csalás elleni keretek az emberközpontú gazdaság szempontjából is meghatározó tényezőknek számítanak, és hozzájárulnak az üzleti környezet javításához. A Bizottság ezen túlmenően új lendületet fog adni a vállalkozásokra és a közigazgatási szervekre vonatkozó adatszolgáltatási követelmények racionalizálásának és egyszerűsítésének, hogy e terheket – a kapcsolódó szakpolitikai célkitűzések sérelme nélkül – 25 %-kal csökkentse.

A jól működő tőkepiacok döntő szerephez jutnak a zöld és digitális átállás finanszírozásában, valamint az EU makrogazdasági rezilienciájának és nyitott stratégiai autonómiájának támogatásában. Az állami finanszírozás a tőkepiaci unió felgyorsításával együttesen képes lehet mozgósítani a kettős átálláshoz szükséges jelentős összegű magánfinanszírozást. Bár a tőkepiaci unióra vonatkozó kezdeményezés 2015-ös indulása óta történt előrelépés, az uniós tőkepiacok változatlanul széttagoltak és fejletlenek, ami azt mutatja, hogy további konkrét intézkedésekre van szükség. Az emelkedő kamatlábak jellemezte környezetben sok vállalkozás, különösen a kkv-k nehezen jutnak forráshoz. A fizetési késedelmek – amelyeket a magas energiaárak tovább súlyosbítanak – szintén visszavetik a vállalkozások, mindenekelőtt a kkv-k rezilienciáját. A továbblépéshez fokozni kell a közös erőfeszítéseket, EU-szerte bevonva a politikai döntéshozókat és a piaci szereplőket³⁷. Az uniós

³³ Európai Bizottság, A kiskereskedelem-korlátozottsági mutató 2022. évi aktualizálása, *folyamatban*.

³⁴ COM(2023) 162 final, 2023.3.16.

³⁵ SWD(2022) 325 final.

³⁶ Az európai szemeszter mellett a Bizottság jogállamisági jelentése is kitér egyik pillérében az igazságszolgáltatási rendszerek működésére.

³⁷ Az Európai Bizottság 2023 júniusában ki fog adni egy kkv-segélycsomagot, a közelmúltban pedig javaslatokat terjesztett elő az uniós elszámolási szolgáltatások vonzóbbá és reziliensebbé tételére, a vállalati fizetéseképtelenségre vonatkozó egyes szabályok EU-szerte történő harmonizálására, valamint bármilyen méretű

termelékenység és versenyképesség további javulása az innovatívabb és biztonságosabb fizetési rendszerek, valamint a nyílt finanszírozási keret révén érhető el, amelyek lehetővé teszik számunkra a digitalizáció előnyeinek kiaknázását.

A digitalizáció fontos szerepet játszik a versenyképesség növelésében, és szükségessé teszi a munkavállalók digitális készségeinek javítását – többek között a kkv-k esetében –, valamint a közszolgáltatások további digitalizálását. A megfelelő digitális kompetenciákkal rendelkező népesség előmozdítja a technológiai fejlődést és felfrissíti a termelékenységet. A kkv-k digitalizációja elengedhetetlen innovációs potenciáljuk és versenyképességük növeléséhez. Ezt átfogó fellépéssel lehet előmozdítani, amint azt a digitális oktatásról, illetve a digitális készségekről szóló tanácsi ajánlásra irányuló két közelmúltbeli javaslat³⁸ is előírja, és e tekintetben a digitális oktatásról és készségekről szóló strukturált párbeszéd már előkészítette a terepet. Az államigazgatások digitális átállása – amely magában foglalja az online elérhető közszolgáltatások palettájának bővítését és interoperabilitásának fokozását, valamint a nyílt hozzáférésű adatok rendelkezésre állásának javítását – fokozza az üzleti hatékonyságot. Emellett a digitális átállás a zöld átállást is erősíti, mivel a digitális technológiák – például az űradatok és az űrszolgáltatások – jelentős szerepet játszanak az éghajlat-politikai fellépésben³⁹. A Digitális évtized szakpolitikai program ütemtervet nyújt az EU digitális átalakulási potenciáljának felszabadításához, megnyitva az utat egy versenyképesebb Európa felé.

Ahhoz, hogy a közbeszerzési piacok biztosítani tudják a közpénzek lehető legjobb felhasználását, nyílt versenyre van szükség. Az elmúlt években nőtt az olyan közbeszerzési eljárások száma, amelyekben mindössze egyetlen ajánlattevő volt. Uniós szinten az egyajánlatos eljárások aránya a 2014. évi közbeszerzési irányelv⁴⁰ elfogadása óta 2022-ben volt a legmagasabb (37 %). Az egyenlő versenyfeltételek megteremtése érdekében a tagállamoknak erőfeszítéseket kell tenniük ezen arány csökkentése érdekében. A közbeszerzés a kereslet diverzifikálása révén ösztönözheti az ellátási láncokat. Stratégiai, nem kizárólag árközpontú alkalmazása egyúttal a minőséget, az rezilienciát és a fenntarthatóságot is javíthatja. A nulla nettó kibocsátási célt szolgáló iparról szóló jogszabály a várakozások szerint megkönnyíti majd a közbeszerzésben való részvételt az innovatív, fenntartható kkv-k vagy a kkv-k részvételével működő konzorciumok számára⁴¹. Az ajánlati felhívásokat lehetőség szerint úgy kell kialakítani, hogy azok lehetővé tegyék a kkv-k részvételét.

Az innováció a markánsabb termelékenységnövekedés egyik alaptényezője, amelyet azonban számos szűk keresztmetszet hátráltat. A természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területén a magasan képzett munkaerő hiánya a legtöbb tagállamot érintő közös kihívássá vált, amely aláássa a vállalkozások növekedési potenciálját, többek között az innovatív és csúcstechnológiai ágazatokban. Az innováció erősen koncentrálódik egyes tagállamokban és uniós régiókban, különösen a fővárosi és más nagyvárosi térségekben, és továbbra is sokkal nagyobb mértékű Észak- és Nyugat-Európában. A jobb

vállalkozások, különösen a kkv-k tőzsdén való jegyzéssel és jegyzett vállalatként való működéssel kapcsolatos adminisztratív terheinek enyhítése érdekében. COM(2022) 696 final.

³⁸ COM(2023) 205 final, COM(2023) 206 final.

³⁹ Lásd például az energiarendszer digitalizációjára vonatkozó uniós cselekvési tervet, COM(2022) 552.

⁴⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/24/EU irányelve (2014. február 26.) a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 94., 2014.3.28., 65. o.).

⁴¹ Lásd még az új európai innovációs menetrendet, COM(2022) 332 final.

innovációs teljesítményt számos hiányosság hátráltatja, mint például az elégtelen és/vagy összehangolatlan K+F-közberuházások, a legtöbb tagállamban a tudományos élet és az üzleti szféra közötti gyenge kapcsolat, vagy az üzleti innováció nem megfelelő állami támogatása. Az áttörést hozó innovációkra például kihat a növekvő innovatív vállalkozások hiánya, a tőkéhez való hozzáférés nehézségei, a szabályozási terhek és az egységes piacon fennálló akadályok. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében számos intézkedés valósul meg. A kohéziós politikai beruházások és más kezdeményezések, például az „regionális innovációs völgyek” szintén segíteni fognak e kihívások kezelésében.

4.4. Méltányosság

Az uniós munkaerőpiac mindaddig reziliensnek bizonyult, ám a magas infláció és a nagyfokú bizonytalanság befolyásolhatja a munkaerőpiaci kilátásokat, és hatást gyakorol a háztartásokra is. Az uniós munkaerőpiacon 2022 [negyedik negyedévében] rekordmagasságú, [74,8 %] volt a foglalkoztatási ráta, ami jelentős előrelépést jelent a 2030-ra kitűzött, legalább 78 %-os cél felé. A munkaerő- és szakemberhiány továbbra is magas, és meghaladja a 2019-es szintet, de 2022 második felében – a tartósan pozitív általános munkaerőpiaci teljesítmény jellemezte környezetben – mérséklődni kezdett. Mindazonáltal a gazdasági aktivitás lassulása várhatóan 2023-ban és 2024-ben is visszafogja majd a munkaerőpiac teljesítményét, miközben a regionális munkaerőpiaci egyenlőtlenségek magasak maradnak, és egyes régiókban rendkívül alacsony, 50 % alatti a foglalkoztatási ráta. Ugyanakkor bizonyos népességcsoportok, köztük a nők és a fiatalok tekintetében nem csökkennek a régóta fennálló foglalkoztatási különbségek. Az árak meredek emelkedése – mindenekelőtt az élelmiszer-, az energia- és a közlekedési ágazatban – különösen az alacsony és közepes jövedelmű háztartások vásárlóerejét csökkenti, ugyanis fogyasztói kosarukban nagyobb arányt képviselnek ezek a tételek, ezért jól célzott szociálpolitikai intézkedésekre van szükség. Ebben az összefüggésben a rugalmasan reagáló bérpolitika, valamint a hatékony kollektív tárgyalás kulcsfontosságú a reálbérek megfelelő alakulásának előmozdításához, különösen az alacsony jövedelmű munkavállalók esetében. E tekintetben fontos szerepet játszik a minimálbérek rendszeres aktualizálása. A minimálbérekről szóló uniós irányelv⁴² elfogadása pozitív lendületet ad a megfelelő minimálbérek biztosítását célzó intézkedéseknek.

A vásárlóerő csökkenésének mérséklése és a szegénységi kockázatok növekedésének megelőzése érdekében meg kell őrizni és meg kell erősíteni a szociális védelmi rendszereket, többek között azok megfelelőségét és fenntarthatóságát. A szociális helyzet folyamatos nyomon követése és gyors szakpolitikai válaszintézkedések révén meg kell előzni, hogy az emberek szegénységbe vagy társadalmi kirekesztettségbe sodródjanak – ideértve az energiaszegénységet is –, és hogy súlyosbodjanak a meglévő egyenlőtlenségek. A növekvő megélhetési költségekkel összefüggésben egyrészt a megfelelő és fenntartható szociális védelmi, illetve társadalmi befogadási rendszerekhez való hozzáférés terén fennálló hiányosságok megszüntetése, másrészt pedig a vásárlóerő csökkenését ellensúlyozó bérfejlesztés – különösen az alacsony keresetűek tekintetében – kulcsszerepet játszik abban, hogy a lehető legkisebbre csökkenjen a magas infláció kiszolgáltatott helyzetben lévő emberekre gyakorolt hatása. A

⁴² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelve (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérekről (HL L 275., 2022.10.25., 33. o.).

szociális ellátások magas infláció miatti kiigazítására szolgáló strukturális vagy ad hoc mechanizmusok fontos eszközként járulnak hozzá az ellátás megfelelőségének fenntartásához, miközben biztosítják az adott költségek költségvetési fenntarthatóságát. Ugyanakkor a szociális védelmi és a társadalmi befogadási rendszereknek meg kell őrizniük a munkavállalás ösztönzőit, és aktívan elő kell mozdítaniuk a munkaerőpiaci részvételt és integrációt, többek között minőségi integrált szolgáltatások révén. A népesség elöregedése, a krónikus betegségek jelentette teher, az új egészségügyi igények és az új technológiák további, eltérő készségeket igénylő munkahelyek létrehozását teszik szükségessé az egészségügyi és a szociális ágazatban. A megfizethető, minőségi és fenntartható egészségügyi ellátáshoz és tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférés javításra szorul. Az e-egészségügy tartósan átformálja az egészségügyi ellátás elérésének és igénybevételenek módozatait, és ez egyre magasabb szintű digitális készségeket, valamint fokozott sokoldalúságot igényel az egészségügyi dolgozók részéről.

Az oktatási és képzési rendszerek kulcsfontosságúak a munkaerő- és szakemberhiány kezeléséhez és megelőzéséhez. Jelenleg az egészségügy és a tartós ápolás-gondozás, a vendéglátás, az építőipar, az IKT és a kapcsolódó foglalkozások, valamint a zöld átállás szempontjából kulcsfontosságú ágazatok, például a megújuló energia és az energiahatékonyság terén a legsúlyosabb a munkaerőhiány. A szakemberhiány nem csupán a ciklikus fejleményeket tükrözi, hanem az uniós gazdaság strukturális változásait – köztük a népesség elöregedését –, valamint a folyamatban lévő zöld és digitális átalakulást is, amely a készségigények megváltozását vonja maga után. A szakemberhiány egyúttal rávilágít az oktatási és képzési rendszerek meglévő hiányosságaira. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya mérséklődik ugyan, de egyes tagállamokban változatlanul magas. 2018-ban a 15 évesek egyötöde nem rendelkezett megfelelő alapkészségekkel, és a hátrányos helyzetű fiatalok körében csaknem hatszor nagyobb volt az iskolai alulteljesítés valószínűsége. Az elmúlt néhány évben nőtt az oktatási és képzési rendszerekre nehezedő nyomás, mivel meg kellett birkózniuk a világijárvány hatásaival, a megfelelő digitális infrastruktúra hiányával és az oktatás minden szintjére kiterjedő, kiváltképp a kettős átállás szempontjából legrelevánsabb tantárgyakat érintő, egyre súlyosbodó pedagógushiánnyal. Míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya emelkedik, a tagállamok zömében a munkaerőpiaci kereslethez képest túl kevesen szereznek diplomát a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területén. Az erős munkaerőpiac és a méltányos átállás szempontjából kulcsfontosságú, hogy a továbbiakban is Uniószerre minden szinten javuljon az oktatási és képzési rendszerek minősége, inkluzivitása és munkaerőpiaci relevanciája. Hasonlóképpen, a nők, a fiatalok, valamint az alulreprezentált és kiszolgáltatott csoportok – például a fogyatékkal élő személyek, a migráns háttérrel rendelkezők és a romák – munkaerőpiaci részvételének növelése változatlanul fontos lehetőséget kínál az inkluzív növekedés és az egyenlőség előmozdítására.

A zöld átállás szempontjából releváns készségek és kompetenciák fejlesztése és elsajátítása egyre sürgetőbb feladat. Egyre fontosabb biztosítani, hogy minden munkavállaló – különösen a zöld átállás által fokozottan érintett ágazatokban és régiókban – részesülhessen a klímasemleges gazdaság által kínált foglalkoztatási előnyökből. Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv jegyében megvalósuló gyorsított energetikai és technológiai átmenet fényében különösen keresetté válnak egyes szakmai és műszaki profilok. A tagállamok számottevő és egyre növekvő munkaerőhiánnyal szembesülnek, miközben a kulcságazatokra vonatkozó elégtelen képzési kínálat szűk keresztmetszeteket teremthet a klímasemleges gazdaságra való átállás terén. Egyes peremterületeken vagy gazdaságilag stagnáló régiókban ez még komolyabb

kihívást jelent. Ezzel összefüggésben elengedhetetlen, hogy a tagállamok támogassák a zöld gazdasághoz szükséges készségek keresletének előrejelzését, valamint e készségek elsajátítását és rendelkezésre állását – a tagállamoknak szóló országspecifikus ajánlásokban hangsúlyozottak szerint, illetve összhangban a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlással –, hogy ki tudják elégíteni a munkaerőpiaci igényeket, és mindenki számára egyenlő esélyeket biztosítsanak. A közszféra valamennyi szintjén (többek között a helyi közigazgatásban) dolgozó munkavállalók továbbképzésének és átképzésének előmozdítása szintén felgyorsítaná a zöld átálláshoz szükséges beruházásokat és reformokat⁴³.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politikai alapok, különösen az Európai Szociális Alap Plusz, minden szinten segítenek az oktatási és képzési rendszereket övező kihívások kezelésében. A támogatott intézkedések közé tartozik a kisgyermekkorai nevelés és gondozás hozzáférhetőségének javítása, a tantervi reform, a felsőoktatás korszerűsítése, az oktatási rendszerből a munkaerőpiacra való átmenet megkönnyítése, a továbbképzési és átképzési lehetőségek létrehozása – különösen a zöld átállás szempontjából releváns készségek tekintetében –, valamint az aktív munkaerőpiaci politikák megreformálása és korszerűsítése. A meglévő helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe beillesztendő REPowerEU-fejezetek támogatni fogják a munkaerő átképzését a zöld átállás szempontjából releváns készségek elsajátítása érdekében, ugyanis többletfinanszírozást biztosítanak az e területre irányuló reformok és beruházások végrehajtásához. E megnövelt beruházásokkal együtt – az InvestEU program keretében megvalósuló beruházásokat is beleértve – a Bizottság által a képzett és tehetséges munkavállalókra vonatkozó csomagban⁴⁴ felvázolt ambiciózus és fenntartható jogszerű migrációs politika is elősegítheti a munkaerő- és szakemberhiány áthidalását és az európai munkaerő potenciáljának teljes körű kiaknázását. A készségek 2023-as európai éve új lendületet fog adni az érdekelt felek bevonásának, valamint a köz- és magánfinanszírozás mozgósításának a szakemberhiány, valamint a közép- és hosszú távú munkaerőhiány kezelése érdekében, különösen a digitális és a zöld készségek terén⁴⁵.

Az Ukrajna elleni orosz agressziós háború kezdete óta az EU közel 4 millió lakóhelyét elhagyni kényszerült személyt fogadott be az átmeneti védelemről szóló irányelv alapján. A munkaerőpiaci integráció alapvető fontosságú ahhoz, hogy a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek pénzügyileg függetlenek legyenek, támogatni tudják családjukat és a befogadó közösség hasznos tagjaivá váljanak⁴⁶. A rendelkezésre álló becslések⁴⁷ szerint az átmeneti

⁴³ Az uniós Technikai Támogatási Eszköz az igazgatási kapacitás megerősítése és a bevált gyakorlatok előmozdítása jegyében a PACE (közigazgatási együttműködési csereprogram) kiemelt kezdeményezés révén ösztönözni fogja a nemzeti és/vagy regionális közigazgatási szervek közötti tisztviselői csereprogramokat (az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/240 rendelete (2021. február 10.) a Technikai Támogatási Eszköz létrehozásáról, HL L 57., 2021.2.18., 1. o.).

⁴⁴ COM(2022) 657 final.

⁴⁵ A készségek 2023-as európai évének célja a szakemberhiány, valamint a közép- és hosszú távú munkaerőhiány kezelése az európai munkaerő átképzése és továbbképzése, valamint a munkaerőpiaci kereslet és kínálat jobb összehangolása révén.

⁴⁶ COM(2023) 140 final.

⁴⁷ Nehéz megbecsülni az EU-ban foglalkoztatott, átmeneti védelemben részesülő személyek tényleges számát, mivel egyes tagállamok tekintetében nem állnak rendelkezésre adatok, és a felhasznált adminisztratív adatforrások eltérő típusúak. Konkrétan, egyes országok a „foglalkoztatási bejelentések” összesített számáról (azaz a

védelemben részesülő személyek közül 600 000 és 1 millió közé tehető azok száma, akik munkát találtak az EU-ban, a regisztrált álláskeresők száma pedig meghaladja a 350 000 főt. A nyelvi akadályok jelentősen megnehezítik a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek munkavállalását, ezért a nyelvi képzés biztosítása döntő fontossággal bír. A készségek gyors validálása és a képesítések elismerése – többek között a legnagyobb keresletet támogató ágazatokban, például az egészségügyben – szintén fontos annak biztosításához, hogy az emberek készségeiknek és tapasztalataiknak megfelelő munkához jussanak. Több tagállam már fontos lépéseket tett e folyamat megkönnyítése érdekében, összhangban a Bizottság iránymutatásával⁴⁸, és ehhez felhasználták a CARE (az Európában lévő menekültekre irányuló kohéziós fellépés) keretében biztosított rugalmas finanszírozási megoldásokat is. Az átmeneti védelemben részesülők között sok a gyermeket nevelő nő, akiknek a munkavállaláshoz nélkülözhetetlen előfeltétel a koragyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatások rendelkezésre állása.

A szociális jogok európai pillérének végrehajtása továbbra is a társadalmi felzárkózás motorja az EU-ban. Két évvel a portói szociális csúcstalálkozó, valamint a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött kiemelt célokkal kapcsolatos kötelezettségvállalások után a tagállamok változatlanul prioritásnak tekintik a nemzeti célok eléréséhez szükséges reformok és beruházások végrehajtását. Ez kulcsfontosságú az EU-n belüli társadalmi felzárkózás és társadalmi kohézió támogatásához. A tavaszi csomag részeként a Bizottság javaslatot tesz a foglalkoztatási iránymutatások következő éves ciklusba való átvitelére. Ennek előzménye egyrészt egy 2022-ben bekövetkezett lényeges változás, amelynek célja a Covid utáni környezet és a legújabb szakpolitikai kezdeményezések fokozott figyelembevétele, másrészt pedig a fenntartható és inkluzív jólét biztosításának fontosságáról szóló egyre kiterjedtebb eszmecsere.

5. KÖVETKEZTETÉS

A jelenlegi geopolitikai realitások és összetett gazdasági és társadalmi kihívások közepette az EU egy szilárd és időtálló gazdaság kiépítésére törekszik, amelyben biztosított a versenyképesség és a hosszú távú jólét mindenki számára. Ehhez egy valamennyi szakpolitikai területet felölelő, integrált megközelítésre van szükség annak érdekében, hogy a gazdasági bázis egészében erősödjön a termelékenység, a reziliencia, a méltányosság és a fenntartható növekedés. Az európai szemeszter – beépítve a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politikai programok végrehajtását is – megfelelő szakpolitikai koordinációs keretet biztosít e cél eléréséhez. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása egyes tagállamokban jól halad, más tagállamokban viszont fennáll a késedelem kockázata a tanácsi végrehajtási határozatokban elfogadott indikatív végrehajtási ütemtervekhez képest. Bár a 2014–2020-as kohéziós politikai programok végrehajtása 2023-ban véget ér, a közelmúltban elfogadott 2021–2027-es programok lehetőséget kínálnak a beruházások ösztönzésére, teljes mértékben kiegészítve a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt. A tartós előrelépés biztosítása érdekében a tagállamoknak 2026-ig továbbra is a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek teljes

munkáltatók által az ukrán állampolgárok felvételekor benyújtott nyilatkozatokról) számolnak be, amely a ténylegesen foglalkoztatott személyek száma helyett a létrehozott munkahelyek számának felel meg.

⁴⁸ A Bizottság közleménye – Iránymutatás az Oroszország Ukrajna ellen folytatott agresszív háborúja elől menekülők munkaerőpiachoz, szakképzéshez és felnőttképzéshez való hozzáféréséről (HL C 233., 2022.6.16., 1. o.).

körü és időben történő végrehajtására kell összpontosítaniuk, és mielőbb meg kell kezdeniük a közelmúltban elfogadott kohéziós politikai programok végrehajtását. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek tervezett felülvizsgálata – beleértve a többletfinanszírozást biztosító REPowerEU-fejezetek beillesztését – a kohéziós politikai programokkal együtt lehetőséget kínál az európai szemeszter keretében azonosított, megoldásra váró kihívások kezelésére, többek között az éghajlat-politika és az energia területén.

A 2023. évi országjelentések pillanatképet nyújtanak a tagállamokban zajló gazdasági, munkaerőpiaci és társadalmi fejleményekről és a fennálló kihívásokról. A kihívások elemzése a 2023. évi országspecifikus ajánlások alapjául szolgál. Az idei európai szemeszter keretében kiemelt figyelem irányul a hosszú távú versenyképességre és termelékenységre, emellett naprakész és részletes elemzés készül az energiabiztonságról és az energia megfizethetőségéről. A Bizottság ambiciózus fellépésre szólítja fel a tagállamokat a közelmúltbeli válságok nyomán felszínre került és az országjelentésekben azonosított nemzeti és regionális szintű sebezhetőségek kezelése érdekében. Ez magában foglalja a reziliencia és a termelékenység javítását, a forráshoz jutás megkönnyítését, a megfizethető energia biztosítását, a stratégiai függőségek csökkentését, a körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsítását, a jövőben szükséges készségek biztosítását, a minőségi munkahelyek létrehozásának támogatását, valamint a gazdasági, tudományos, ipari és technológiai bázis alkalmassá tételét a zöld és digitális átállásra, miközben senkit sem hagyunk hátra.

A Bizottság felkéri az Európai Tanácsot, hogy hagyja jóvá, valamint a Tanácsot, hogy fogadja el a 2023. évi országspecifikus ajánlásokra irányuló bizottsági javaslatokat. A Bizottság egyúttal minden tagállamot felszólít arra, hogy kellő időben és maradéktalanul hajtsa végre az ajánlásokat, szoros párbeszédet folytatva a szociális partnerekkel, a civil társadalmi szervezetekkel és más érdekelt felekkel.

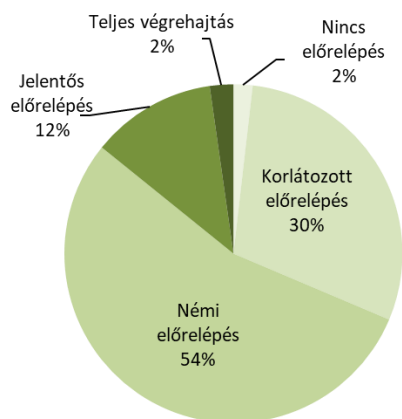
1. FÜGGELÉK – AZ ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOKBAN TÁRGYALT TEMATIKUS TERÜLETEK ÁTTEKINTÉSE

[illegible]

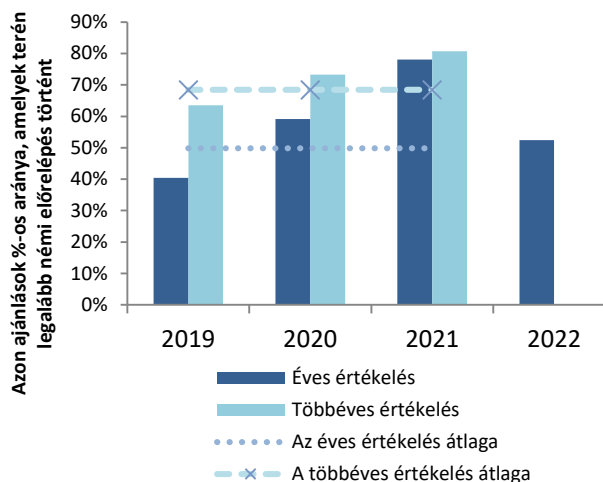
2. FÜGGELÉK – AZ ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOK VÉGREHAJTÁSA TERÉN ELÉRT EREDMÉNYEK

A 2023. évi európai szemeszter számba veszi a 2019 óta elfogadott országspecifikus ajánlásokban azonosított strukturális kihívások kezelése érdekében a tagállamok által hozott szakpolitikai intézkedéseket. Az uniós és nemzeti szakpolitikai prioritások megvalósításának központi eszközeként szolgáló Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozása nyomán az országspecifikus ajánlások 2023. évi értékelése figyelembe veszi a tagállamok eddigi szakpolitikai intézkedéseit⁴⁹, valamint – a végrehajtás mértékétől függően – a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt kötelezettségvállalásait. Az értékelés tehát a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásának jelenlegi, még viszonylag korai szakaszát tükrözi, nem pedig a tervek 2026-ig esedékes teljes körű végrehajtása esetén elérhető előrelépés szintjét⁵⁰.

1. ábra: A 2019–2020-as országspecifikus ajánlások végrehajtásának jelenlegi szintje

2. ábra: A 2019–2022-es országspecifikus ajánlások végrehajtása: éves értékelés minden rákövetkező évben, illetve a végrehajtás napjainkig

Megjegyzés: Az 1. ábrán szemléltetett többéves értékelés a 2019–2020-as országspecifikus ajánlások elfogadásától a jelen közlemény közzétételéig vizsgálja a végrehajtást. A 2. ábrán szemléltetett éves értékelés az országspecifikus ajánlások

⁴⁹ Beleértve a nemzeti reformprogramokban és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel kapcsolatos jelentésekben (a mérföldkövek és célok végrehajtása terén elért eredményekről szóló, valamint a kifizetési kérelmek értékelésével összefüggő jelentésben) feltüntetett szakpolitikai intézkedéseket.

⁵⁰ A tagállamok felkérést kaptak arra, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési terveikben érdemben foglalkozzanak a vonatkozó – különösen a 2019-ben és 2020-ban kiadott – országspecifikus ajánlások mindegyikével vagy jelentős részével. Az országspecifikus ajánlások itt bemutatott értékelése egyaránt figyelembe veszi a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt intézkedések, valamint az azokban nem szereplő intézkedések végrehajtása terén az értékelés időpontjáig elért haladás mértékét. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek értékelésének jóváhagyásáról szóló, elfogadott tanácsi végrehajtási határozatok mellékleteiben előírányzott azon intézkedések, amelyeket még nem fogadtak el vagy nem hajtottak végre, de amelyek az országspecifikus ajánlások értékelésének módszertana szerint hitelesen bejelentettnek tekinthetők, „korlátozott előrelépés” minősítést kapnak. Végrehajtásukat követően ezek az intézkedések relevanciájuktól függően „némi/jelentős előrelépés” vagy „teljes körű végrehajtás” minősítést kaphatnak.

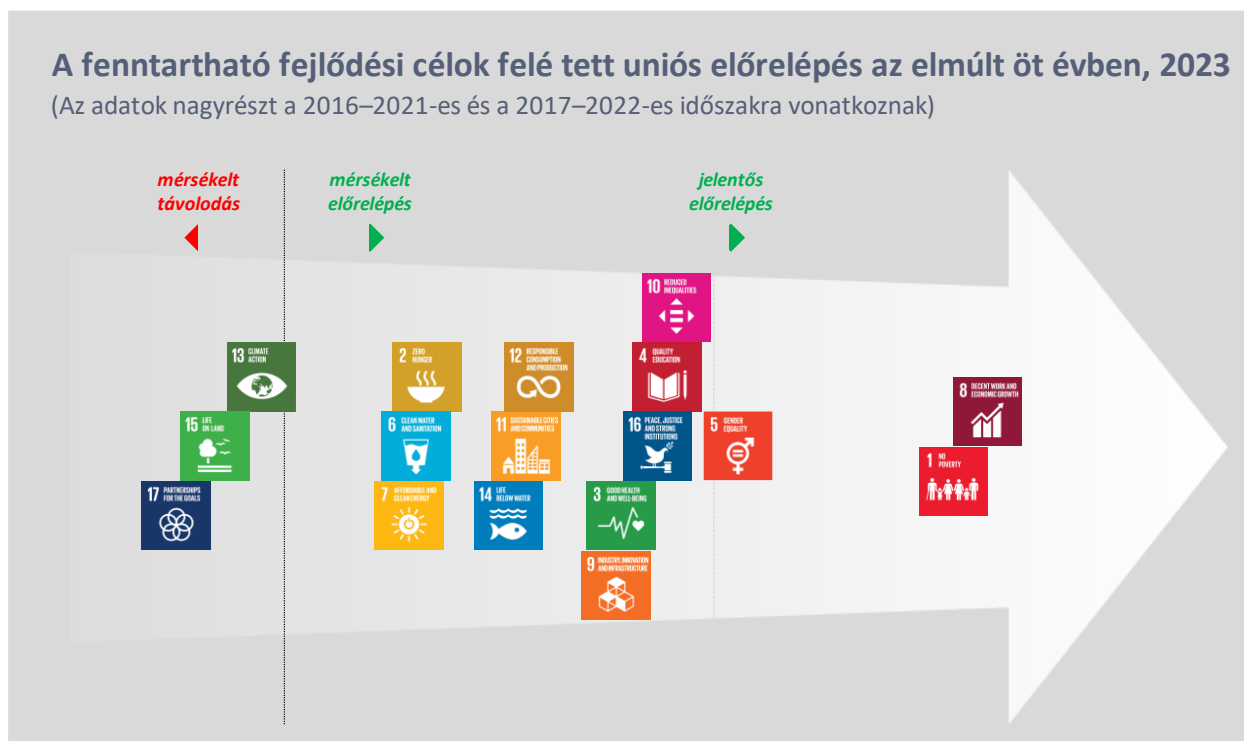
elfogadását követő első évben tett előrelépést, míg a többéves értékelés a korábbi országspecifikus ajánlások idei értékelését mutatja. Megjegyzendő, hogy a 2021. évi országspecifikus ajánlások csak a költségvetési politikára vonatkoznak.

A többéves időtávot nézve a 2019–2020-as országspecifikus ajánlások 68 %-a esetében legalább némi előrelépés történt (lásd: 1. ábra). A tavalyi értékeléshez képest további előrelépés történt mind a strukturális jellegű 2019. évi országspecifikus ajánlások, mind a válságorientáltabb 2020. évi országspecifikus ajánlások tekintetében. Azon országspecifikus ajánlások százalékos aránya tehát, amelyek végrehajtása terén legalább némi előrelépés történt, egyenletes emelkedést mutat: a 2021. évi 59 %-ról 2022-ben 63 %-ra nőtt, és mostanra elérte a 68 %-ot. Ez egyértelműen tükrözi a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által 2021 óta nyújtott ösztönzőket, és az Eszköz teljesítményalapú megközelítése várhatóan az elkövetkező években is ösztönzőleg fog hatni az országspecifikus ajánlások végrehajtására. A tagállamok az elmúlt években a forráshoz jutás és a pénzügyi szolgáltatások terén mutatták fel a legtöbb eredményt, amit a munkaerőpiac működése, a pénzmosás elleni küzdelem és az üzleti környezet javítása követett. Ugyanakkor az egységes piac, a verseny és az állami támogatások, a lakhatás, a tartós ápolás-gondozás és a nyugdíjrendszerek területén kevésbé volt markáns az előrelépés.

A 2022-ben elfogadott ajánlások végrehajtása terén ugyancsak jelentős előrelépés történt. A tagállamok a 2022 júliusában kiadott ajánlások csaknem 52 %-a tekintetében értek legalább „némi előrelépést” (2. ábra). Figyelembe véve azokat a területeket, amelyeken 2022-ben jelentős számú tagállam kapott ajánlást, az előrelépés összességében a költségvetési keret és a költségvetési irányítás terén a legjelentősebb, és ezt követi a közlekedés, az üzleti környezet és az energiahatékonyság területe. Ezzel szemben az adópolitikára vonatkozó ajánlások végrehajtása terén kevesebb előrelépés történt.

Az országspecifikus ajánlások 2023. évi értékelésének eredményei az elmúlt évek eredményeivel együtt elérhetők lesznek a Bizottság honlapján.

3. FÜGGELÉK – A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK UNIÓS SZINTŰ VÉGREHAJTÁSA TERÉN ELÉRT EREDMÉNYEK

Megjegyzés: A fenti ábra azt mutatja, hogy a kiválasztott mutatók alapján az EU az elmúlt ötéves időszakban milyen ütemben haladt előre a 17 cél elérése felé. A mutatók trendjeinek értékelésére és azok célszinten történő összesítésére szolgáló módszer, valamint a részletesebb elemzések megtalálhatók az Eurostat honlapján: [Áttekintés – Fenntartható fejlődési mutatók – Eurostat \(europa.eu\)](#).

Az értékelés tárgyát képező elmúlt ötéves időszakban az EU jelentős előrelépést tett a tisztességes munka és a gazdasági növekedés biztosítása (8. fenntartható fejlődési cél) és a szegénység csökkentése (1. fenntartható fejlődési cél) terén. Jelentős előrelépés történt továbbá a nemek közötti egyenlőség megvalósítása terén (5. fenntartható fejlődési cél). Jó, de mérsékelt előrelépés történt az egyenlőtlenségek csökkentésére (10. fenntartható fejlődési cél), a minőségi oktatás biztosítására (4. fenntartható fejlődési cél), a béke és a személyes biztonság előmozdítására az EU területén, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és az intézményekbe vetett bizalom javítására (16. fenntartható fejlődési cél), az egészségügyre és jóllétre (3. fenntartható fejlődési cél) – a Covid19-világjárvány okozta visszaesések ellenére –, valamint az innovációra és az infrastruktúrára (9. fenntartható fejlődési cél) vonatkozó célok tekintetében is. A fennmaradó célok, vagyis az éhezés megszüntetése (2. fenntartható fejlődési cél), a tiszta víz és az alapvető köztisztaság (6. fenntartható fejlődési cél), valamint a megfizethető és tiszta energia (7. fenntartható fejlődési cél) felé tett előrelépés kevésbé jelentős.

További előrelépésre lehet számítani három cél – az éghajlatváltozás elleni fellépés (13. fenntartható fejlődési cél), a szárazföldi ökoszisztémák védelme (15. fenntartható fejlődési cél) és a globális partnerségek (17. fenntartható fejlődési cél) – tekintetében, mivel az uniós tagállamoknak végre kell hajtaniuk az uniós szinten meghatározott, ambiciózusabb környezetvédelmi célokat. Az éghajlatváltozás elleni fellépés (13. fenntartható fejlődési cél)

terén az EU rendkívül ambiciózus és példa nélküli éghajlat-politikai célokat tűzött ki 2030-ra, amelyek megvalósítása a korábbi tendenciákhoz képest több erőfeszítést igényel. Az EU e további erőfeszítések jegyében máris bevezetett bizonyos szakpolitikai intézkedéseket, nevezetesen az „Irány az 55%!” intézkedéscsomag, az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) felülvizsgálata és a közös kötelezettségvállalási rendelet révén, amely kötelező éves üvegházhatásúgáz-kibocsátási célértékeket határoz meg a tagállamok számára. Az EU az energia terén is ambiciózusabb célokat tűzött ki 2030-ra. Ebből adódóan az elkövetkező években az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások terén is markánsabb előrelépés várható az EU-ban⁵¹. Ami a szárazföldi ökoszisztémák védelmét (15. fenntartható fejlődési cél) illeti, a szárazföldi védett területek 2013 óta bővültek ugyan, de a madárpopuláció és a gyepterületi lepkepopuláció továbbra is folyamatosan csökken az EU-ban. Az ökoszisztémák állapotromlásának visszafordítása érdekében további erőfeszítéseket irányoz elő a 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia, az idén elindított, 2030-ig tartó időszakra szóló uniós erdőstratégia és az uniós talajvédelmi stratégia, amely 2030-ra elérendő célul tűzi ki a leromlott állapotú földterületek és talajok helyreállítását, valamint az elsivatagosodás elleni küzdelmet. Ami a célok elérését szolgáló partnerségeket (17. fenntartható fejlődési cél) illeti, a tendencia részben a ciklikus hatásokat és különösen a Covid19-válság miatti államadósság-növekedést tükrözi.

⁵¹ A 2021-re vonatkozó adatokat ráadásul erőteljesen befolyásolták a Németországban, Luxemburgban és Belgiumban bekövetkezett súlyos áradások, és a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2021-ben részben visszaállt a világjárvány során tapasztalt alacsony szintről, bár továbbra is a világjárvány előtti szint alatt maradt.

4. FÜGGELÉK – AZ UNIÓS ORSZÁGOKBAN FENNÁLLÓ MAKROGAZDASÁGI EGYENSÚLYHIÁNY RÉSZLETES VIZSGÁLATÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSAI

A részletes vizsgálat tárgyát képező 17 tagállam közül 11-ben állapítottak meg egyensúlyhiányt vagy túlzott egyensúlyhiányt. A részletes vizsgálat az egyensúlyhiány súlyosságát, közelmúltbeli és jövőbeli alakulását, valamint a kapcsolódó szakpolitikai válaszokat elemzi. Figyelembe veszi továbbá az egyensúlyhiány releváns tovagyrűző hatásait és határon átnyúló rendszerszintű következményeit is. A részletes vizsgálatokhoz alapul szolgáltak i. a külső fenntarthatóságról, ii. az inflációs különbségekről és azoknak a versenyképességre gyakorolt hatásáról, valamint iii. a lakáspiac dinamikájáról szóló tematikus feljegyzésben foglalt megállapítások. E három tematikus feljegyzés számos olyan tagállammal foglalkozott, amelyet a jelenlegi ciklusban részletes vizsgálatra kiválasztottak⁵².

Az egyensúlytalanságok jelenlegi alakulására rányomja bélyegét a magas inflációs környezet. A tartósan magas infláció – ha azt nem ellensúlyozza a termelékenység növekedése – hátrányosan befolyásolhatja a versenyképességet, és más sebezhetőségek fennállása esetén makrogazdasági egyensúlyhiány kialakulásához vagy súlyosbodásához vezethet. Ez az infláció állandósulása esetén fordulhat elő, különösen ha ár-bér spirál alakult ki – amelyet a megnövekedett haszonkulcsok még tovább súlyosbíthatnak –, és az átgyűrűzik a kereskedelemképes áruk és szolgáltatások árába. Ez annál nagyobb valószínűséggel következik be, minél magasabb az export hazai hozzáadott értéke. Ez a helyzet károsan érintheti a versenyképességet, ami a külső eladósodottság növekedését vonhatja maga után. Az infláció kihívást jelent a háztartások számára is, amelyek jövedelmének növekedése jelenleg jóval elmarad az árákétól, ami a vásárlóerő csökkenésével és kedvezőtlen elosztási következményekkel jár. Azon vállalkozások esetében, amelyek nem képesek megnövekedett költségeikhez igazodva megemelni az árakat, a tartós infláció hátráltatja az adósságszolgálatot, ami hatással lehet a pénzügyi szektorra, és a fogyasztás és a beruházások visszaesése révén visszafoghatja a gazdasági növekedést. Az infláció csökkentéséhez szakpolitikai erőfeszítésekre van szükség, többek között a kereslet visszaszorítására, ami viszont befolyásolhatja a rövid távú GDP-növekedést. Ez különös aggodalomra ad okot, amennyiben a maginfláció jóval meghaladja az uniós vagy az euroövezeti átlagot, és a kockázatok továbbra is fennállnak; az ilyen esetekben az infláció csökkentése nem alapozható kizárólag a monetáris politikára.

A tagállamok közötti inflációs különbségek soha nem tapasztalt mértéket öltöttek. Az inflációs különbségek részben a magasabb energia- és élelmiszeráraknak a különböző országokra gyakorolt eltérő hatásával függenek össze, tükrözve a különböző energiabeszerezési forrásokat, az eltérő gazdasági struktúrákat és a kapcsolódó energiakeresletet, valamint az energia és az élelmiszer fogyasztáson belüli arányát. Számos ország esetében azonban ehhez az inflációs nyomás egyéb forrásai társulnak, többek között a fajlagos munkaerőköltségek emelkedése, valamint a vállalati haszonkulcsok és nyereségek növekedése. Emellett a kormányzati kiadások – beleértve a támogatási intézkedéseket is – bizonyos esetekben fokozták az uniós és az

⁵² A feljegyzéseket 2023. április 5-én tették közzé ECFIN intézményi dokumentumok formájában.

euroövezeti országok közötti inflációs különbségeket. Azokban az országokban, ahol az infláció nagymértékben az energiaárak begyűrűzéséből ered, az energiaárak normalizálódásának elegendőnek kell lennie az inflációs különbségek csökkentéséhez, amennyiben nem jelentkeznek más hatások, és amíg az árak szükség esetén lefelé módosulnak. Ott azonban, ahol az infláció főként a bérekhez és a nyereség dinamikájához kapcsolódó belföldi árnyomásból ered, nehezebbnek bizonyulhat gyorsan visszafogni az infláció dinamikáját, különösen, ha az említett árdinamika tartósabb vagy állandóbb jellegű tényezőkre vezethető vissza, és ezért bizonyos piacokon strukturális intézkedésekre lehet szükség a verseny fokozásához.

A monetáris unión belül fokozott aggodalomra adnak okot az inflációs különbségek, ezért kezelésük kiemelt figyelmet érdemel. Egy monetáris unióban az eltérő inflációs hatások rendkívüli módon megnehezítik a monetáris hatóság feladatát, mivel sérülhet a monetáris irányvonal változásainak az unió egészére kiterjedő, egységes transzmissziója. Mivel a belföldi költségeknek és áraknak a nominális árfolyam változásain keresztül történő kiigazítására nincs lehetőség, a tartós inflációs különbségek a versenyképesség tartós romlását és strukturális változásokat idézhetnek elő, amelyeket nehéz és költséges orvosolni, és szükségessé tehetik a költségvetési politika további szigorítását a túlzott kereslet visszafogása, a sebezhetőségek leépítése és az esetleges jövőbeli károsabb korrekciók elkerülése érdekében.

Az euroövezeten kívüli országok esetében a versenyképességi nyomás ellensúlyozása céljából kiigazítható a nominális árfolyam, de ez kockázatokkal is járhat. A leértékelés és az értékcsökkenés további inflációs nyomást generálhat, mivel emelkedik az importált áruk és szolgáltatások ára. Ugyanakkor a devizában denominált adósság költsége nő, ami magasabb kockázati felárral vezethet az állampapír-kibocsátás és a külföldről történő hitelfelvétel során.

Az állami és a magánszektor magas adósságrátái 2022-ben tovább csökkentek, olykor gyorsított ütemben, ám továbbra is vannak sebezhetőségek. A hitelállomány-leépítés Covid19-válság miatti megtorpanása után a GDP-arányos államadósság csökkenő pályára állt, ami a nominális GDP növekedésével magyarázható. Ez arra utal, hogy visszatért a korábbi hosszán tartó adósságcsökkentési tendencia, amelynek keretében az évek során számos országban jelentősen mérséklődött az adósságráta. Egyes nagy adóssággal rendelkező országok esetében a GDP-arányos adósságráta az erős nevezőhatás miatt nagyobb mértékben csökkent 2022-ben, mint a korábbi években. Mindazonáltal az adósságráták továbbra is magasak, és – különösen az államadósság tekintetében – olykor még mindig látható módon meghaladják a Covid19-válság előtti szinteket. Egyes esetekben az államadósság-ráta csökkenésének korlátot szabtak a magasabb energiaárak hatásának enyhítése céljából hozott támogatási intézkedések.

A folytatódó nominális GDP-növekedés az előrejelzések szerint támogatja a további hitelállomány-leépítést, de a finanszírozási feltételek már kevésbé kedvezők. A potenciális GDP-növekedés megerősítése – különösen a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek hatékony végrehajtása révén – további lendületet ad majd a GDP-arányos államadósság csökkentésének. Míg a magas infláció jelenleg növeli a nominális GDP-t és csökkenti a gazdasági kibocsátás arányában kifejezett eladósodottságot, az infláció várhatóan csökkenni fog, miközben a szigorúbb finanszírozási feltételek megnehezíthetik a magas adósságszolgálatot. Ez leginkább

változó kamatlábak vagy rövidebb kamatperiódusok mellett adhat okot aggodalomra, vagy ha a finanszírozási igények magasabbak; egyes országok esetében pedig a devizaalapú adósság és a külföldi pénznemben történő hitelfelvétel tovább súlyosbíthatja ezeket az problémákat. Ezekben az esetekben nem zárható ki, hogy megváltozik a pénzügyi piacok kockázatérzékelése vagy kockázatvállalási hajlandósága, ami szilárd gazdasági és költségvetési politikákat tesz szükségessé.

A külső pozíciókat jellemzően gyengítette az energiaiimport árából adódó sokkhatás, amihez egyes esetekben a belföldi kereslet élénkülése is hozzájárult. A kereskedelmi mérlegek Uniószerre számottevően romlottak, mivel az energiaiimport költségei növekedtek. Ennek ellenére egyes országok jobban érintettek, mint mások, a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségük és ezen energiahordozók földrajzi forrása miatt. Emellett egyes esetekben a folyó fizetési mérleg romlását felerősítette az energiától eltérő egyenlegek csökkenése ott, ahol igen erőteljesen nőtt a belföldi kereslet. Ezzel szemben a határokon átnyúló turizmus további élénkülése segített visszafogni a folyó fizetési mérleg romlását néhány olyan, nagy nettó adós országban, amely jelentős idegenforgalmi ágazattal rendelkezik, de ez nem minden esetben volt elegendő a folyó fizetési mérleg számottevő hiányának elkerüléséhez. A nagy folyófizetési-mérleg-többletek szintén mérséklődtek, de még így is jelentős mértékűek maradtak.

A jövőben a várakozások szerint az alacsonyabb energiaiimportárak hatására 2023-ban szinte valamennyi tagállamban növekedni fog a folyó fizetési mérleg (a hiánnyal rendelkezőké éppúgy, mint a többlettel rendelkezőké). A jelentős negatív nettó nemzetközi befektetési pozíciók (NIIP) a folyó fizetési mérleg romlása ellenére 2022-ben tovább javultak, amit a nominális GDP-növekedés támogatott, és idén és jövőre is további, bár visszafogottabb javulásra lehet számítani, ami az alacsonyabb nominális GDP-növekedést és egyes esetekben a változatlanul jelentős külső hitelfelvételi szükségleteket tükrözi. A folyó fizetési mérlegek az energiaárak csökkenése nyomán várhatóan javulni fognak, ám a folyó fizetési mérleg hiánya számos esetben továbbra is nagyobb lehet, mint az elmúlt években, és alakulását szorosan figyelemmel kell kísérni. A folyófizetési-mérleg-többletek az előrejelzések szerint a 2022-es csökkenés után 2023-ban – az energiaárak ellentétes előjelű hatásából adódóan – emelkedni fognak, de mérsékelt szintre. Az energiaárak magasabb szinten történő megállapodása vagy a magasabb infláció állandósulása olyan kockázati tényező, amely a külső egyenlegek tartós romlásához vezethet. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó források beáramlása az elkövetkező években számos esetben támogatni fogja a külső pozíciót.

A lakásárak 2022 nagy részében továbbra is erőteljesen emelkedtek, majd az év végi hónapokban a lakáspiacok lehűlésének egyértelmű jelei mutatkoztak. A nominális lakásárak 2022-ben a legtöbb tagállamban változatlanul gyorsultak, ami tovább növelte az ár/jövedelem arányt. Az év során azonban megváltozott a tendencia: a lakásárak növekedése mérséklődni kezdett, és 2022 második felében számos országban csökkentek a nominális árak. A szigorúbb finanszírozási feltételek és a háztartások reáljövedelmének csökkenése együttesen visszafogta a lakáskeresletet, így megkezdődött a lakásárak korrekciója.

A jövőben a lakások további mérséklődésére lehet számítani a szigorodó pénzügyi feltételek és a nyomás alatt álló jövedelmek miatt, noha a növekvő építési költségek visszafogják a lakáskínálatot. Ahol a lakások túlértékeltebbnek tűnnek és ahol az áremelkedéshez a háztartások magas – és növekvő – eladósodottsága társul, a háztartásokat és a hitelezőket adott esetben érzékenyebben érintheti a lakások lefelé irányuló korrekciója. Kiváltképp azok az országok bizonyulhatnak sebezhetőbbnek, amelyekben széleskörűen alkalmaznak változó kamatlábakat, mivel az adósságszolgálati kötelezettségek gyorsan emelkednek – különösen ott, ahol a jelzáloghitelek hosszú lejáratúak, a kamatok pedig a havi törlesztőrészek jelentős részét képezik –, ami potenciálisan a fogyasztásra és a GDP-re is hatást gyakorol. Ugyanakkor bizonyos tagállamok esetében további aggályok merülnek fel a kereskedelmi ingatlanágazattal kapcsolatban, amely egyes esetekben igencsak megsínylette a magasabb finanszírozási költségeket. A közvetlen jövőn túl, a már a világjárvány előtt is fennálló kínálati korlátok várhatóan az elkövetkező években is fennmaradnak, ami összességében visszafoghatja az árcsökkenést, de továbbra is a lakásállomány bővülésének szűk keresztmetszetét jelenti; ezt alátámasztja, hogy néhány országban a közelmúltban visszaesett az építőipari tevékenység. Amennyiben a helyzet megoldatlan marad, ezek az ellátási korlátok középtávon újabb felfelé irányuló árnyomásokhoz és a megfizethetőség romlásához vezethetnek.

A bankszektor a korábbi reformoknak köszönhetően felettébb erősnek bizonyult, ám a jelenlegi makrogazdasági környezetben fokozódhat a sebezhetősége. A korábbi időszakokból fennmaradt nemteljesítő hitelek magas állományával rendelkező tagállamokban folytatódott ezen állományok – egyes esetekben jelentős mértékű – leépítése. Ha azonban olyan lefelé mutató kockázatok jelennek meg, mint a gazdasági kilátások romlása és a pénzügyi piacok fokozott volatilitása, az káros hatást gyakorolhat a bankok mérlegére. A magasabb kamatlábak kedveznek ugyan a bankok nyereségességének, de kihívásokat is teremthetnek, amennyiben a háztartások és a nem pénzügyi vállalatok adósságtörlesztési nehézségekkel szembesülnek. Azokban a tagállamokban, ahol szoros a bankok és az állam közötti visszacsatolási spirál, az államháztartás megnövekedett finanszírozási költségei szintén kockázatot jelenthetnek a bankok számára. Egyes országokban aggályossá válhat a lakásszektornak és különösen a kereskedelmi ingatlanszektornak való kitettség.

1. táblázat: A TAGÁLLAMOK BESOROLÁSA A MAKROGAZDASÁGI EGYENSÚLYHIÁNY KEZELÉSÉRE SZOLGÁLÓ ELJÁRÁS KERETÉBEN

	A 2022. évi részletes vizsgálatok eredményei	A 2023. évi részletes vizsgálatok eredményei
Nincs egyensúlyhiány	HR, IE	CZ, EE, LV, LT, LU, SK
Egyensúlyhiány	DE, ES, FR, NL, PT, RO, SE	CY, DE, ES, FR, HU , NL, PT, RO, SE

Túlzott egyensúlyhiány	CY, EL, IT	EL, IT
<i>p.m.: Nem készült részletes vizsgálat</i>	AT, BE, BG, CZ, DK, EE, FI, HU , LV, LT, LU, MT, PL, SK, SI	AT, BE, BG, DK, HR, FI, IE, MT, PL, SI

Megjegyzés: Mindkét oszlopban félkövér betűtípussal szerepelnek azok a tagállamok, amelyek besorolása 2022 és 2023 között megváltozott.

Azon megvizsgált tagállamok, amelyekben nem áll fenn egyensúlyhiány

Csehországban nem áll fenn egyensúlyhiány. A sebezhetőségek az árversenyképességhez és a lakásárhoz kapcsolódnak, de a jövőbeli alakulásukat tekintve korlátozottnak tűnnek, mivel a háztartások adósságállománya visszafogott, és az infláció várhatóan jelentősen gyorsabban lassul, mint az uniós átlag. Az energiaársokk erős hatást gyakorolt a gazdaságra, és az infláció rohamosan növekedett. A világjárvány óta követett laza költségvetési irányvonal szintén hozzájárult az infláció felgyorsulásához. Míg általában véve továbbra is erőteljes árnyomás érvényesül, a költség-versenyképesség az előrejelzések szerint a csökkenő energiaárak közepette részben helyreáll, anélkül, hogy közvetlenül jelentkező külső fenntarthatósági kihívások merülnének fel. Az infláció várhatóan lényegesen gyorsabban lassul majd, mint az uniós átlag. Ha azonban az infláció tartósan bizonyul, ez némi kockázatot jelenthet Csehország versenyképességére nézve. A folyó fizetési mérleg közelmúltbeli romlása előretekintve szoros nyomon követést tesz szükségessé. Az elmúlt években erőteljesen nőtt a lakások iránti kereslet, amit az alacsony kamatlábak, a magas jövedelemnövekedés és a makroprudenciális lazítási intézkedések váltottak ki, de a lakáskínálat nem tudott lépést tartani ezzel. A világjárvány alatt a lakásárak erőteljesebben emelkedtek, de 2022 közepén a magasabb kamatlábak és a szigorúbb hitelezési feltételek közepette mérséklődni kezdtek. Egy jelentős lakásár-korrekció kockázata azonban alacsonynak tűnik, a háztartások adósságállománya visszafogott, és a bankszektor stabil. Mindazonáltal ha középtávon továbbra is korlátozott marad a kínálat, akkor az árak további emelkedésével kell számolni. További erőfeszítésekre van szükség az infláció megfékezése érdekében. Az infláció gyors csökkentéséhez a kereslet növekedésének erőteljes lassulására van szükség, ami viszont kellően szigorú monetáris és költségvetési politikával érhető el.

Észtországban nem áll fenn egyensúlyhiány. Az utóbbi időben fokozódtak a versenyképességgel és a lakásárak alakulásával kapcsolatos sebezhetőségek, de úgy tűnik, hogy ezek jelenleg összességében mérsékeltek. A bérek és különösen az árak 2022-ben erőteljesen emelkedtek, de a versenyképesség romlása korlátozottnak tűnik, és csak csekély hiány mutatkozott a folyó fizetési mérlegben, amely az előrejelzések szerint idén és jövőre egyensúlyközelítő pozícióba kerül. Mindazonáltal az infláció és a bérekre nehezedő nyomás, ha tartósan fennáll, veszélyeztetheti Észtország versenyképességét, különösen, mivel a maginfláció jóval meghaladja az euroövezeti átlagot. A világjárvány óta erőteljesen emelkednek a lakásárak, de nem érzékelhetők a túlértékeltség jelei. A kamatlábak emelkedése és a gazdaság közelmúltbeli recessziója miatt a lakásárak valószínűleg mérséklődni fognak. Emellett a háztartások adósságállománya és

hitelfelvétele viszonylag mérsékelt, a pénzügyi szektor pedig stabil. A szakpolitikai környezet összességében kedvező, bár a további erőfeszítések elősegíthetik az azonosított sebezhetőségekből eredő kockázatok kezelését. Ezzel összefüggésben fontos lenne folytatni és szükség esetén megerősíteni az anticiklikus költségvetési és makroprudenciális politikákat. A verseny ösztönzése a belföldi piacon segíthetne megbirkózni az árnyomással.

Lettországban nem áll fenn egyensúlyhiány. A külső hitelfelvétellel és a lakhatással kapcsolatos sebezhetőségek továbbra is mérsékeltek, és bár a versenyképességet fenyegető kockázatok nem elhanyagolhatók, összességében a közeljövőben kezelhetőnek tűnnek. A folyó fizetési mérleg hiánya a közelmúltban jelentősen nőtt, idén viszont a hiány számottevő, 2024-ben pedig további csökkenésére lehet számítani. Lettország nettó nemzetközi befektetési pozíciója, amely az elmúlt évtizedben jelentősen javult, várhatóan nagyjából stabil marad. Mindazonáltal amennyiben tartós marad az infláció és a bérekre nehezedő nyomás, az veszélyeztetheti Lettország versenyképességét, különösen, mivel a maginfláció jóval meghaladja az euroövezeti átlagot. A lakásárak a közelmúltbeli markáns emelkedés ellenére sem tűnnek jelentősen túlértékeltnek. Emellett a lakásárak növekedése 2022 végén lelassult, a jelzáloghitelezés visszafogott volt, a háztartások adósságállománya pedig korlátozott és a háztartások jövedelméhez viszonyítva csökken. Lettország a csökkenő munkaerő-kínálathoz kapcsolódóan fontos strukturális gazdasági kihívásokkal néz szembe, ami hozzájárult a fajlagos munkaerőköltség gyors növekedéséhez, és középtávon ronthatja a versenyképességet. A szakpolitikai környezet összességében kedvező, bár a további erőfeszítések elősegíthetik az azonosított sebezhetőségekből eredő kockázatok kezelését. E tekintetben fontosak lennének a versenyképességet védő politikák, beleértve a munkaerő-kínálat minőségének és mennyiségének javítását célzó intézkedéseket is. Az építési engedélyezési eljárás lerövidítése hozzájárulna a lakáskínálat bővítéséhez és a lakáspiaci helyzet javításához.

Litvániában nem áll fenn egyensúlyhiány. Az utóbbi időben fokozódtak ugyan az árversenyképességgel, a külső egyensúllyal és a lakásárak alakulásával kapcsolatos sebezhetőségek, de úgy tűnik, hogy ezek jelenleg összességében mérsékeltek. Az energiaárak erős hatást gyakorolt a gazdaságra, és az infláció rohamosan növekedett. Litvánia versenyképessége azonban az energiaárak csökkenésével várhatóan lassan helyreáll. A folyó fizetési mérleg 2022-ben jelentősen romlott az energiaiimport drágulása miatt, de az előrejelzések szerint idén egyensúlyközeli helyzetbe kerül. A jövőre nézve az enyhe folyófizetésimérleg-hiány nem fogja veszélyeztetni a külső fenntarthatóságot, mivel az állománypozíció megfelelő. Mindazonáltal az infláció és a bérekre nehezedő nyomás, ha tartósan fennáll, veszélyeztetheti Litvánia versenyképességét, különösen, mivel a maginfláció jóval meghaladja az euroövezeti átlagot. A világjárvány kitörése óta a lakásárak erőteljesen emelkedtek, de az adatok nem utalnak túlértékeltiségre, és az árak a kamatlábak emelkedése és az aktuális gazdasági recesszió miatt jelenleg mérséklődnek. Emellett a háztartások adósságállománya alacsony, a bankszektor tőkeerős, rendkívül nyereséges, a nemteljesítő hitelek aránya pedig alacsony. A szakpolitikai környezet összességében kedvező, bár egyes intézkedések segíthetnének az azonosított sebezhetőségekből eredő kockázatok kezelésében. Ezzel összefüggésben fontos lenne folytatni és szükség esetén megerősíteni az anticiklikus költségvetési és makroprudenciális politikákat. Ugyanakkor a hazai piacon a verseny előmozdítására való nagyobb összpontosítás, valamint a munkaerő-kínálat minőségének és mennyiségének növelésére irányuló intézkedések segíthetnek az árak és a fajlagos munkaköltség terén jelentkező nyomás kezelésében.

Luxemburgban nem áll fenn egyensúlyhiány. Az utóbbi időben növekedtek a magas lakásárakhoz és a háztartások nagy adósságállományához kapcsolódó sebezhetőségek, de úgy tűnik, hogy ezek jelenleg összességében mérsékeltek, és középtávon várhatóan enyhülni fognak. A jelentős népességnövekedés és a jelzáloghitelek költségvetési támogatás által ösztönzött növekedése fokozta a lakáskeresletet, miközben a kínálatot behatárolta a beépíthető földterület szűkösége és a földfelhalmozás. A lakáskereslet és -kínálat közötti növekvő szakadék a lakásárak erőteljes emelkedéséhez vezetett, ami a lakásárak túlértékelésének és a megfizethetőség romlásának növekvő kockázatával járt. A lakásárak növekedése 2022 végén egyértelműen lelassult, és a lakóingatlan-ügyletek száma meredeken csökkent, mivel a kamatlábak emelkedése miatt megfordult a piac. A lakásárak jelentős korrekciója azonban nem várható, mivel a jövedelmek lépést tartanak a lakásárakkal, és várhatóan továbbra is szűkös marad a kínálat. A háztartások adósságállománya a nettó jövedelemhez viszonyítva nagyon magas, és folyamatosan nőtt, míg a hitelfelvétel 2022 végén némileg visszafogottabbá vált. A háztartások pénzügyi eszközei szintén jelentősek, az eladósodottság a magasabb jövedelem- és vagyonszinteken nő, a bankszektor pedig stabil, ami összességében mérsékli a makroszintű pénzügyi kockázatokat. A lakáskínálat bővítését – többek között a leginkább rászorulókat célzó megfizethető és szociális lakások kínálatának növelése révén – elősegíthetné, ha a területi tervezés folyamatban lévő reformjához további szakpolitikai erőfeszítések társulnának, ideértve a közelmúltbeli intézkedések – ezen belül a rendelkezésre álló beépíthető területek bővítése érdekében bevezetendő rendszeres adók – elfogadásának és végrehajtásának felgyorsítását és kiemelt kezelését. Az ingatlanbérleti piac hatékonyságát szintén lehetne javítani. Emellett a jelzáloghitel-kamatok nemrégiben jelentősen megemelt levonhatóságának csökkentése visszafogná a magas lakásárakhoz hozzájáruló hitelfelvételi adóösztönzőket.

Szlovákiában nem áll fenn egyensúlyhiány. A versenyképességgel, a lakhatással, a háztartások adósságállományával és a külső egyenleggel kapcsolatos sebezhetőségek ugyan fokozódtak, de úgy tűnik, hogy a közeljövőben mérsékeltek maradnak, és a gazdasági feltételek normalizálódásával várhatóan enyhülni fognak. A gazdaságot súlyosan érintette az energiaársokk, amelyhez az infláció gyors emelkedése társult. A maginfláció és a fajlagos munkaköltség növekedése jóval az euroövezeti átlag felett van. Bár az előrejelzések e mutatók normalizálódását valószínűsítik, fennáll a veszélye annak, hogy a költség-versenyképességre nehezedő nyomás csak idővel fog mérséklődni, és az erős belföldi kereslet továbbra is nyomást fog gyakorolni a külső mérlegekre. A folyó fizetési mérleg 2022-ben jelentősen romlott az energiaimport drágulása, valamint a nem energetikai termékek nettó exportjának markáns visszaesése miatt. Az előrejelzések szerint a folyó fizetési mérleg hiánya némileg mérséklődik ugyan, de 2023-ban és 2024-ben – a csökkenő energiaárak ellenére – még így is jelentős marad. Mindazonáltal a külső fenntarthatósági kockázatok rövid távon korlátozottnak tekinthetők. Az előrejelzések szerint a költségvetési hiány idén és jövőre is jelentős lesz, és 2024-től megkezdődik a korrekciója. A lakásárak – a több évig tartó erőteljes emelkedés következtében – enyhén túlértékeltnek tűnnek. Ezzel egyidejűleg jelentős volt a hitelfelvétel, amely tendencia jelenleg lassulóban van, valamint lényegesen megnőtt a háztartások adósságállománya, ami összességében némi kockázatot jelent a pénzügyi stabilitásra nézve. Ugyanakkor a bankszektor változatlanul tőkeerős, rendkívül nyereséges, a nemteljesítő hitelek aránya pedig alacsony. Szlovákia gazdasági sebezhetőségeinek kezelése folyamatos erőfeszítéseket igényel. Különösen fontos, hogy a folyófizetésimérleg-hiány és az euroövezet többi részéhez képest fennálló maginflációs különbszet korrekciójának támogatása érdekében vissza kell fogni a túlzott

keresletet. Ez a megfelelő költségvetési konszolidáció biztosításával és a háztartások adósságának kezelésére irányuló intézkedésekkel érhető el, miközben az ingatlanadó és a lakáskínálatot támogató intézkedések révén megőrzik a lakhatás megfizethetőségét.

Egyensúlyhiánnyal szembesülő tagállamok

Cipruson egyensúlyhiány áll fenn, amely egészen 2022-ig túlzott mértékű volt. A magánszektorbeli, kormányzati és külső adóssághoz kapcsolódó sebezhetőség összességében mérséklődött, de továbbra is aggodalomra ad okot. Mindenekelőtt a nagy adósságok – a nemteljesítő hiteleket is beleértve – csökkentek jelentősen, és ez a tendencia várhatóan folytatódik, ugyanakkor a folyó fizetési mérleg hiánya változatlanul problémát jelent. A magánszektor adósságállománya – a Covid19-válság miatt a 2020-as év kivételével – 2015 óta mérséklődik, és a várakozások szerint idén és jövőre a nominális GDP-növekedés kedvező hatásának köszönhetően tovább csökken. Mindazonáltal a magasabb kamatlábak nyomást gyakorolhatnak az adósságszolgálatra, mivel túlsúlyban vannak a változó kamatozású hitelek. A magán- és a külső adósságállomány alakulását befolyásolják a Cipruson működő különleges célú gazdasági egységek, amelyek hozzájárulnak az adósság szintek emelkedéséhez, de a gazdaságra nézve korlátozott kockázatot jelentenek. Az elmúlt években jelentősen csökkent a bankok által tartott nemteljesítő hitelek állománya, aminek háttérében a nemteljesítő hitelek értékesítése, leírás, készpénztörlesztések, „hitelgyógyulás” és adósság-eszköz csereügyletek állnak. Az államadósság folyamatosan csökken: már kisebb a világválság előtti szintnél, és a várakozások szerint 2023-ban és 2024-ben tovább mérséklődik. A turizmus fellendülése ellenére az erőteljes belföldi kereslet és a magas energiaárak hatására 2022-ben tovább nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya, amely idén és jövőre várhatóan némileg csökken, de továbbra is jelentős marad. A szakpolitikai válaszingtézkedések kedvező eredménnyel jártak. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos olyan intézkedést tartalmaz, amely várhatóan hozzájárul a gazdaság diverzifikálásához, az exportnövekedés támogatásához és az olajimporttól való túlzott függés enyhítéséhez. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében 2022 közepén elfogadták a hitelfelvásárló társaságokról és a hitelgondozókról szóló törvényeket módosító csomagot, amelynek célja a munkakörülmények javítása és a nemteljesítő hitelek csökkentése. Számos hosszabbítást követően idén februárban megszűnt a jelzálogok érvényesítésének felfüggesztése: a hatékony jelzálog-érvényesítési keret kulcsfontosságú eszközként ösztönzi a hitelfelvevőket a hitelek átstrukturálásában való részvételre, hozzájárul a gazdaságban felhalmozódott nemteljesítő hitelek további csökkentéséhez, valamint a magánszektor eladósodottságának visszaszorításához és a fizetési fegyelem javításához.

Spanyolországban továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. Mérséklődnek, ám továbbra is jelen vannak a magas magánszektorbeli, kormányzati és külső adósságállományhoz kapcsolódó sebezhetőségek, amelyek határokon átnyúló jelentőséggel bírnak. A külső adósság és különösen a magánszektor adósságrátája a 2010-es években csökkent, majd a 2020. évi átmeneti megtorpanást követően 2021-ben újra csökkenésnek indult, és a gazdasági növekedésnek köszönhetően valószínűleg a továbbiakban is folytatódik ez a tendencia. Ennek ellenére az adósság szintek még mindig magasak. A külső pozíciónak kedvez, hogy a folyó fizetési mérleg már egy évtizede többletet mutat, bár a közelmúltban mérséklődött a többlet, tükrözve a világválság idegenforgalomra gyakorolt hatását és a 2022-es energiaár-emelkedés következményeit. Az államadósság változatlanul magas. 2022-ben ugyan visszaállt a csökkenő pályára, amely a világválság előtt – a nominális GDP erőteljes növekedéséből adódóan –

javulást eredményezett, de továbbra is meghaladja a világjárvány előtti szintet. Ez a csökkenés, bár visszafogottabb ütemben, de valószínűleg 2023-ban és 2024-ben is folytatódik, amihez a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben előirányzott szakpolitikai intézkedések is hozzájárulnak. A pénzügyi rendszer reziliensnek bizonyult a világjárvány és az energiaválság által előidézett közelmúltbeli sokkokkal szemben. A munkanélküliség ismét csökkenőben van, de továbbra is magas, és változatlanul vannak sebezhető pontok, amilyen például a nagyon magas hosszú távú és ifjúsági munkanélküliség. A sebezhetőségek további csökkenését övező potenciális kockázatok főként ahhoz kapcsolódnak, hogy a pénzügyi feltételek szigorítása milyen hatást gyakorol a háztartások és a vállalkozások pénzügyi helyzetére, illetve az államadósság közép- és hosszú távú fenntarthatóságára a jelenlegi piaci viszonyok és a népesség elöregedése közepette. Kedvező szakpolitikai fejlemények következtek be, és a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának folytatása várhatóan további javulást eredményez.

Franciaországban továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. Változatlanul jelen vannak a magas adósságállományhoz, a versenyképességhez és a termelékenység alacsony növekedéséhez kapcsolódó sebezhetőségek, amelyek határokon átnyúló jelentőséggel bírnak, de már a csökkenés jeleit mutatják. Az államadósság a világjárvány alatti növekedését követően a GDP 2021. évi fellendülése óta csökken. 2022-ben különböző költségvetési intézkedések jelentősen enyhítették az energiaválság hatását, de lelassították az adósságcsökkentést. Az adósság várhatóan idén és jövőre tovább csökken, de szakpolitikai intézkedések hiányában az előrejelzések szerint ezt követően ismét növekvő trendet követ, továbbra is magas lesz és a világjárvány előtti szint felett marad, és a középtávú költségvetési fenntarthatósági kihívások változatlanul jelentősek lesznek. A potenciális növekedés fokozása érdekében az elmúlt években hozott szakpolitikai intézkedések segíthetnek középtávon korrigálni az államadósság előre jelzett növekedését. A költségversenyképesség fokozása érdekében számos reformot fogadtak el. A versenyképességre gyakorolt pozitív hatásuk csekély mértékben már látható, teljes hatásuk várhatóan az elkövetkező években fog kibontakozni. A tervezett beruházások és reformok hatékony végrehajtása hasonlóképpen a munkatermelékenységre is valószínűleg kedvező hatással lesz. A francia gazdaság az elmúlt évben rezilienciát mutatott, mivel az energiaárak emelkedése kevésbé befolyásolta a költség-versenyképességet az euroövezet többi részéhez képest. Az export javul a határokon átnyúló turizmus és a légi közlekedési ágazat további élénkülése miatt, amelyeket a világjárvány súlyosan érintett. Míg a magánszektor adósságállománya a világjárvány legsúlyosabb időszakában nőtt, a magasabb vállalati hitelfelvétel együtt járt a saját tőke növekedésével és a likviditási tartalékok felhalmozásával. A magasabb kamatlábak megnehezíthetik az állami és a magánszektorban az adósságcsökkentést. A szakpolitikai válasz kedvező volt, de továbbra is vannak kihívások, amelyek középpontjában az államháztartási gazdálkodás áll. A közelmúltban elfogadott reformok – nevezetesen az államháztartási gazdálkodás reformja és a közkiadások éves értékelésére szolgáló új mechanizmus – hatékony végrehajtása továbbra is központi szerepet tölt be a sebezhetőségek további csökkentésében. Mindkét intézkedés elengedhetetlen a kiadások további visszafogásához és az államadósság tartósan csökkenő trendjének fenntartásához. Emellett a kormány elfogadta az állami nyugdíjrendszer reformját, amely várhatóan elősegíti az államadósság fenntarthatóságát.

Németországban továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. A folyó fizetési mérleg tartósan nagy, a megtakarításokhoz képest visszafogott beruházásokat is tükröző többlete fokozatosan csökkent, legutóbb az energiaválságra visszavezethetően, de várhatóan jelentősen nőni fog, és ez az egyensúlyhiány határokon átnyúló jelentőséggel bír. A folyó fizetési mérleg többlete 2019-ig

lassan csökkent, ami enyhén növekvő belföldi beruházási rátával és romló külkereskedelmi mérleggel párosult, azóta viszont szokatlan gazdasági körülménynek van kitéve. A többlet 2022-ben jelentősen csökkent az importált energia magasabb ára, valamint az energián kívüli kereskedelmi többlet csökkenése és a turisztikai import fellendülése miatt. 2022-ben a többlet az ország fundamentumai által indokolt szintek felett maradt, és 2023-ban várhatóan jelentősen nőni fog, 2024-ben pedig szinte változatlan marad, de az előrejelzések szerint még így is a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás küszöbértéke alatt marad. Az előrejelzések szerint a bérek erőteljesen emelkedni fognak, ami támogatja a belföldi keresletet, míg a fajlagos munkaköltségek gyorsabban emelkedhetnek, mint az euroövezet többi részében. Mindazonáltal a magas infláció átmenetileg visszafogja a fogyasztást és a beruházásokat. Az elmúlt években a lakásárak meredeken emelkedtek, bár 2022 közepe óta ez a tendencia némileg enyhült. A lakáscélú beruházások elégtelensége miatt a lakáskínálat nem képes lépést tartani a kereslettel, ami tovább növelheti a túlértékelés változatlanul fennálló kockázatát. A sebezhetőségek további csökkentése szempontjából előnyös lenne az állami beruházási kezdeményezések időben történő és eredményes végrehajtása és a beruházások előtt álló akadályok felszámolása.

Magyarországon egyensúlyhiány áll fenn. Fokozódtak a nagyon erős árnyomáshoz, valamint a külső és kormányzati finanszírozási igényekhez kapcsolódó sebezhetőségek, amelyek jelentősnek tekinthetők. Az infláció számottevő mértékben emelkedett, és mindeddig nem kezdett láthatóan mérséklődni. Ha az infláció tartósan magas marad, az még inkább aláásná a költségversenyképességet, és a finanszírozási költségek emelkedéséhez vezethet. Az eleve nagy folyófizetésimérleg-hiány a magasabb energiaárak hatására 2022-ben erőteljesen növekedett, és a rövid távú külső adósság is emelkedett. A folyó fizetési mérleg idei és jövő évi javulása attól függ, hogy a várakozásoknak megfelelően tovább csökkennek-e az energiaárak, de a folyó fizetési mérleg hiánya az előrejelzések szerint ettől függetlenül mind 2023-ban, mind 2024-ben számottevő marad. A gazdaság magas energaintenzitása fontos tényező a folyó fizetési mérleg dinamikája szempontjából. A költségvetési hiány magas, amit csupán részben magyaráznak a világjárvány és az energiaválságok nyomán hozott szakpolitikai válaszlépések, és a gazdaság külső hitelfelvételének nagy részét teszi ki. Az államadósság-ráta a nominális GDP markáns növekedésének köszönhetően csökkent, de ezt veszélybe sodorhatja a gazdasági tevékenység lassulása és a tartósan magas hiány. Az állami hitelfelvételi költségek 2021 óta nőttek, és egyre nagyobb kamatteher nehezedik az államháztartásra, miközben az adósság lejáratára még mindig viszonylag alacsony. A lakásárak öt év alatt megduplázódtak, majd az áremelkedés 2022 végén megtorpant. Mindazonáltal nem tűnik túl valószínűnek, hogy a nominális árak számottevően csökkennének, tekintettel a háztartások alacsony eladósodottságára, valamint a jelenlegi magas inflációs környezetre. A szakpolitikai következetlenségek súlyosbították az azonosított sebezhetőségeket. A makrogazdasági politikák hatékony koordinációja és egyértelmű meghatározása, illetve az ezt alátámasztó erős intézményi és szakpolitikai keret alapvető jelentőséggel bír a költségvetési és a külső fenntarthatóság megőrzése, valamint a várakozások megalapozása szempontjából. A Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervében foglalt strukturális reformok időben történő és teljes körű végrehajtása várhatóan hozzájárul majd a makrogazdasági sebezhetőségek csökkentéséhez, és középtávon elősegíti a növekedést és a kiigazítást.

Hollandiában továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. A magánszektor magas adósságszintjével és a jelentős folyófizetésimérleg-többlettel összefüggő sebezhetőségek, amelyeknek országhatárokon

átívelő hatása van, a csökkenésre utaló jelek ellenére továbbra is fennállnak. Az adatok közelmúltbeli felülvizsgálata ellenére a folyó fizetési mérleg többlete és a magánszektor adósságállománya nemzetközi összehasonlításban magas, és jóval meghaladja az alapvető gazdasági tényezők által indokolt szintet. A jelentős folyófizetésimérleg-többlet 2022-ben visszaesett, ami a kereskedelmi feltételek romlásának, a folyó fizetési mérleg növekedésének (változatlan árak mellett), valamint az elsődleges hiány növekedésének tudható be. A kereskedelmi feltételek javulásával a többlet 2023-ban várhatóan jelentősen mérséklődik, majd 2024-ben stabilizálódik. Korlátozott szakpolitikai előrelépés történt, de többet kell tenni a beruházásokat akadályozó tényezők csökkentése érdekében. A nem pénzügyi vállalatok és a háztartások adósságállománya továbbra is magas: ez utóbbi nagyobb aggodalomra ad okot, mivel kiszolgáltatottá teszi a háztartásokat a sokkhatásokkal szemben, és ezeket a kockázatokat súlyosbítják a magas lakásárak és a lakások egyre nagyobb mértékű túlértékelése. A jövőben az adósság várhatóan továbbra is mérsékelten csökkenő pályán marad. A némileg csökkenő lakásárak ellenére továbbra is nyomás nehezedik az ingatlanpiacra, különösen azért, mert az új lakások építése változatlanul jelentősen elmarad a kormányzati céloktól. Ugyanakkor a hitelből finanszírozott lakástulajdont továbbra is ösztönzik a kedvező adózási feltételek, míg a magánbérlet-piacra kapcsolatos politikák alááshatják annak fejlődését.

Portugáliában továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. Mérséklődnek, ám továbbra is jelen vannak a magas magánszektorbeli, kormányzati és külső adósságállományhoz kapcsolódó sebezhetőségek. A világjárvány kitörése miatti átmeneti megtorpanást követően mind a magánszektor, mind az állami szektor adósságrátája 2021-ben visszaállt a csökkenő pályára, és a gazdasági növekedésnek köszönhetően várhatóan tovább csökken. Bár e mutatók jelenleg a világjárvány előtti szint alatt vannak, továbbra is magasnak számítanak. Az egyértelműen negatív nettó nemzetközi befektetési pozíció a világjárvány előtt és után is javult, és az előrejelzések szerint a külső eladósodottság tovább fog csökkenni, amit a 2023-as csekély lassulás ellenére folytatódó gazdasági növekedés is alátámaszt. A folyó fizetési mérleg kismértékű hiánya 2022-ben enyhén romlott, ami a magasabb energiaárakat tükrözte, de ezt a romlást enyhítette az export – különösen a turizmus export – további markáns fellendülése. A jövőre nézve az energiaárak feltételezett folyamatos enyhülése és a turizmus export további növekedése, valamint az energiahatékonyságot és a megújuló energiaforrásokat támogató, hatályos intézkedések várhatóan egyensúlyba hozzák a folyó fizetési mérleget, és hozzájárulnak a nettó nemzetközi befektetési pozíció kiigazításához. A lakásárak évek óta erőteljesen emelkednek, míg a nemteljesítő hitelek a már amúgy is mérsékelt szintről tovább csökkentek. A sebezhetőségek további csökkenését övező kockázatok a pénzügyi feltételek szigorításának hatásához és a bizonytalan külső környezethez, illetve azok gazdasági növekedésre gyakorolt lehetséges hatásaihoz kapcsolódnak. Kedvező szakpolitikai fejlemények következtek be, különösen a helyreállítási és rezilienciaépítési terv tekintetében, és a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának folytatása várhatóan további javulást fog eredményezni.

Romániában továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. A sebezhetőségek a fizetési mérleghez kapcsolódnak és a magas költségvetési hiánnyal állnak összefüggésben, miközben erősödik a túlhevülési nyomás. A világjárvány okozta recessziót követően jelentősen romlott a folyó fizetési mérleg hiánya, ami sérülékennyé teszi a gazdaságot a külső finanszírozási sokkhatásokkal szemben. A folyó fizetési mérleg továbbra is fennálló jelentős hiánya azzal a kockázattal jár, hogy a nettó nemzetközi befektetési pozíció még inkább negatív tartományba kerül. Jól láthatók a túlhevülés jelei, mivel a maginfláció zavaróan magas, a bérnövekedés jócskán a kétszámjegyű

tartományban van, a munkanélküliségi ráta pedig viszonylag alacsony. A költségalapú versenyképességi mutatók várhatóan stabilizálódnak, a strukturális problémák azonban továbbra is fennállnak. Úgy tűnik, hogy a nemzeti valuta árfolyama meghaladja a gazdasági fundamentumok által indokolt szintet, és továbbra is nagymértékben irányított. A költségvetési hiány évek óta magas, és nagyrészt ez okozza a túlkeresletet és az annak nyomán kialakuló külső hiányt; a javuló tendencia ellenére a költségvetési hiány az előrejelzések szerint idén és a következő évben is magas marad. A költségvetési hiány 2022. évi csökkenését főként a nominális GDP jelentős növekedése okozta, ami jórészt a túlfűtött belföldi keresleten alapul. A kockázati prémiumok és az állami hitelfelvételi költségek lényegesen magasabbak, mint a világjárványt megelőző években. A globális likviditási feltételek jelenlegi szigorodása miatt fontos, hogy megfordítsák a mostani tendenciákat. A jövőben a költségvetési kiigazítást kell előnyben részesíteni a kereslet és a kínálat jobb összehangolásának, valamint a belső és külső hiány féken tartásának eszközeként. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervben szereplő adó- és nyugdíjreform teljes körű végrehajtása, valamint a túlzottdeficit-eljárás keretében kitűzött költségvetési célok elérése jelentősen hozzájárulna a jelenlegi folyamatok megfékezéséhez.

Svédországban továbbra is egyensúlyhiány áll fenn. Különösen az ingatlanpiaccal és a magánszektor magas adósságállományával kapcsolatban tapasztalhatók sebezhetőségek. Az ingatlanárak magasak, és egészen a közelmúltig emelkedtek. A lakásárak emelkedése együtt járt a magánadósság növekedésével. 2022-ben a monetáris és finanszírozási feltételek markáns szigorítása közepette az ingatlanárak láthatóan csökkenni kezdtek, ami a felhalmozódott sebezhetőségek leépítésének kezdetét jelentheti. Az árak még mindig jelentősen túlértékeltek, és várhatóan tovább csökkennek. Az ingatlanpiaci forgalom a közelmúltban jelentősen csökkent, és ennek következtében az új építésű lakások iránti kereslet is visszaesett. A kedvezőtlen fejlemények eddig az építőiparra és az ingatlanszektorra korlátozódtak, amelyek teljesítménye az éveken át tartó erőteljes növekedés után most jelentősen csökken. Összességében a svéd gazdaság 2023-ban várhatóan szűkül, a monetáris feltételek változásai pedig hatással lesznek a háztartások és az üzleti ingatlanokkal foglalkozó társaságok mérlegére, azok fogyasztási és befektetési mozgásterére. A változó kamatlábak és a nagyon hosszú lejáratú jelzáloghitelek túlsúlya miatt a magasabb kamatlábak jelentős hatást gyakorolnak a jelzáloghitel-törlesztésekre. A változó feltételek korlátozott hatást gyakoroltak a pénzügyi szektorra; bár nagy mértékben ki van téve az ingatlanpiaci hatásoknak, a pénzügyi ágazat erős, a haszonkulcsok és a kockázattal súlyozott tőkemegfelelési mutatók magasak, ami valószínűleg segít megakadályozni, hogy az ingatlanágazat problémái a pénzügyi szektoron keresztül áttérjedjenek a szélesebb gazdaságra. A szakpolitikai előrelépés korlátozott volt. Az adórendszer az alacsony rendszeres ingatlanadó révén továbbra is kedvez a lakástulajdonosoknak, és a jelzáloghitel-kamatok jelentős adókedvezményén keresztül előmozdítja a hitelből finanszírozott lakásvásárlást. Emellett a nem hatékony bérleti piac reformja korlátozott volt.

Túlzott egyensúlyhiánnyal szembesülő tagállamok

Görögországban továbbra is túlzott egyensúlyhiány áll fenn. A magas államadóssággal és a nemteljesítő hiteleknek a magas munkanélküliséggel összefüggő jelentős állományával kapcsolatos sebezhetőségek ugyan csökkentek, de az ország külső pozíciója romlott. Az egyik fő aggály az, hogy a folyó fizetési mérleg hiánya 2022-ben jelentősen nőtt, az idegenforgalmi bevételek fellendülése ellenére. Az előrejelzések szerint idén és jövőre is némileg csökken a külső hiány, ám még így is várhatóan jóval a nettó nemzetközi befektetési pozíció tartós

javulásának biztosításához szükséges szint felett marad. Bár a GDP-arányos államadósság továbbra is a legmagasabb az EU-ban, 2022-ben – nagyrészt az erős nominális GDP-növekedésnek köszönhetően – jelentősen javult, és 2023-ban, illetve 2024-ben várhatóan tovább fog csökkenni. A nemteljesítő hitelek állománya a korábbi években tapasztalt jelentős csökkenést követően tavaly is meredeken csökkent, de továbbra is magas; ez változatlanul rontja a bankok nyereségességét és hitelezési kapacitását, ami viszont kihat a gazdaság tőkeellátottságára és a termelékenység növekedésére. A szakpolitikai válasz hozzájárult az egyensúlyhiányok felszámolásához, és a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtása jelentős lehetőséget kínál a fennmaradó strukturális hiányosságok kezelésére. Mindazonáltal, különösen annak biztosítása érdekében, hogy a külső egyenlegek határozottan javuljanak, és hogy a nemteljesítő hitelek állománya tovább csökkenjen, további erőfeszítésekre van szükség többek között az adósságbehajtás hatékonyságának növelése és a nemteljesítő hitelek másodlagos piacának javítása révén.

Olaszországban továbbra is túlzott egyensúlyhiány áll fenn. Bár történt némi javulás, az országot továbbra is sebezhetővé teszi a magas államadósság és a gyenge termelékenységnövekedés, amihez munkaerőpiaci sérülékenységek és a pénzügyi piacokat érintő nehézségek társulnak, amelyek határokon átnyúló jelentőséggel bírnak. Az országra jellemző, régóta fennálló sebezhetőségek az elmúlt években némileg enyhültek, de továbbra is jelentősek, és várhatóan nem fognak gyorsan megszűnni. A termelékenység tartósan alacsony növekedése meghatározó tényező Olaszország hosszú ideje gyenge gazdasági növekedésében, amely lelassítja az államadósság-leépítést, szűkíti a foglalkoztatási lehetőségeket és hatással van a bankok mérlegére. Az államadósság-ráta – a gazdaság helyreállításával párhuzamosan – 2022-ben tovább csökkent, azonban még így is magas, és számottevő költségvetési fenntarthatósági kihívást jelent. Az államadósság-ráta az előrejelzések szerint 2024-re tovább csökken, de konszolidációs intézkedések hiányában középtávon növekedni fog. A kormány további intézkedéseket hajtott végre a pénzügyi szektor rezilienciájának támogatása érdekében, és a nemteljesítő hitelek állománya jelentősen csökkent, de a bankok továbbra is nagymértékben ki vannak téve a szuverén kockázatnak. Némi előrelépés történt az egyensúlyhiány kezelésére irányuló szakpolitikák terén, de folyamatos erőfeszítésekre van szükség, és a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtása továbbra is kulcsfontosságú szakpolitikai prioritás, mivel átfogó reformokat és jelentős beruházásokat foglal magában. Ahhoz, hogy a magas államadósságot határozottan csökkenő pályára lehessen állítani, a növekvő adósságszolgálati kamatkiadások és a népesség elöregedésével összefüggő emelkedő költségek közepette olyan többértékes megközelítésre van szükség, amely megfelelő elsődleges többletet biztosító prudens költségvetési politikákon, növekedésösztönző beruházásokon és reformokon, nagyobb adózási fegyelman, valamint a nemzeti és uniós források hatékony felhasználásán alapul. Olaszország olyan kihívásokkal néz szembe, amelyek tekintetében – a helyreállítási és rezilienciaépítési terv folyamatos és határozott végrehajtása mellett – további szakpolitikai erőfeszítésekre lehet szükség, különösen az adózás, a költségvetési keret és a nyugdíjrendszerek, valamint a demográfia, a munkaerőpiac és az energiaügy területén.